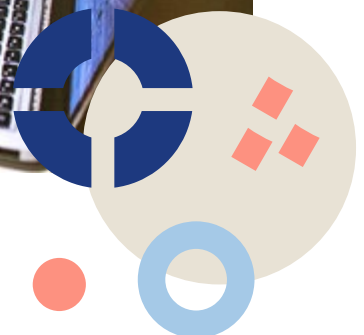
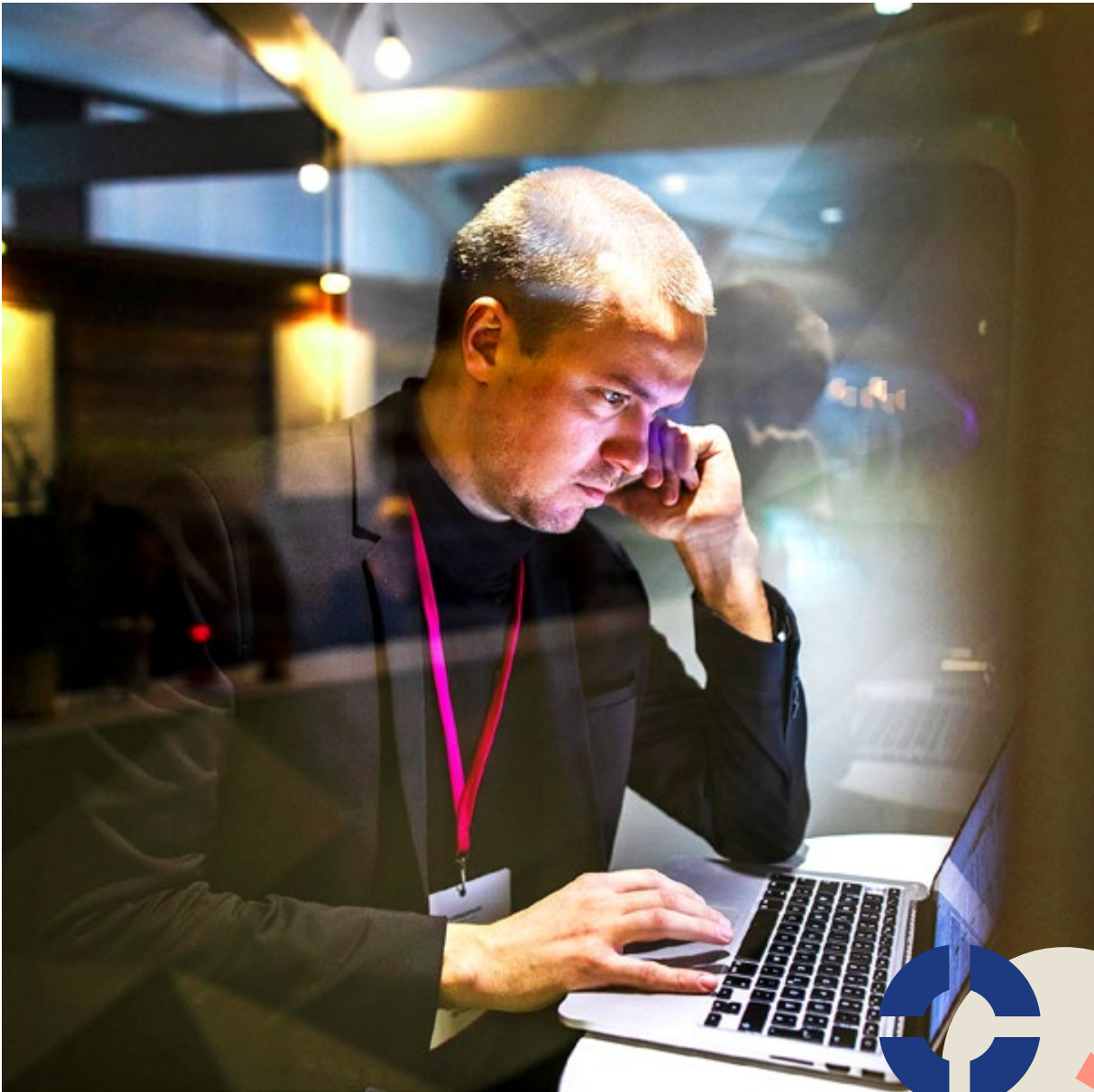

Yrityskannan vaihtuvuus

– tilastollinen raportti yrityskannan uudistumisesta
pääkaupunkiseudulla ja koko maassa

Sisältö

1	Alkusanat	3
2	Yrityskannan uusiutuminen tilastollisesti	4
2.1	Yritysten aloittaminen ja vaihtuvuus Suomessa	4
2.2	Yritysten aloittaminen ja vaihtuvuus pk-seudulla	7
2.3	Toimintansa lopettaneet yritykset	10
2.4	Omistajavaihdokset	11
2.5	Konkurssit ja maksuhäiriöt	17
2.6	Yritystoiminnan alueellinen vilkkaus ja dynamiikka	22
	Yhteenveto	26
	Lähteitä	29

1 Alkusanat

Tämän raportin tarkoituksena on tuottaa Helsingin seudun kauppakamarille ajantasaista tilastotietoa yrityskannan uudistumisesta koko Suomessa ja pääkaupunkiseudulla. Tarkemman kuvauksen kohteina ovat uudet ja toimintansa lopettaneet yritykset sekä yrityskannan vaihtuvuus, joka on toimintansa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten suhde vallitsevaan yrityskantaan. Raportissa tarkastellaan omistajavaihdoksia sekä konkurssiin haettuja yritysten, yritysten maksuhäiriöiden ja yrityssaneerausten määrän kehitystä tuoreimpien tilastojen valossa.

Pääasialliset lähteet pohjautuvat Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastoihin, kokeellisiin tilastoihin omistajavaihdoksista sekä konkurssi- ja yrityssaneeraustilastoihin. Lisätietoja yritysten maksuhäiriöistä on saatu Suomen Asiakastieto Oy julkistamista tilastoista. Tuoreimmat tilastotiedot ovat vuodelta 2023, jonka lisäksi raportissa on aikasarjoja. Raportin on laatinut tutkija **Pekka Lith** (Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith). Helsingin seudun kauppakamarin yhteyshenkilönä on toiminut johtaja **Marko Silen**.

Helsingissä 21.2.2024

2 Yrityskannan uusiutuminen tilastollisesti

2.1 Yritysten aloittaminen ja vaihtuvuus Suomessa

Tilastokeskuksen aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä kuvaavien tilastojen mukaan toimintansa aloitti 38 140 yritystä vuonna 2022. Luvut eivät sisällä maa-, metsä- ja kalatalouden toimialaa (Nace A) eikä myöskään kiinteistöalaa (Nace L), jossa asunto- ja kiinteistöyhtiöillä on ollut vahva asema vuodesta 2013 lukien. Vuodesta 2021 uusien yritysten määrä aleni 400 yrityksellä eli yhden prosentin. Tulos on linjassa PRH:hon saapuneiden yritysten perustamisilmoitusten kehityksen kanssa, joskin uusien yritysten määrä oli edelleen huippuluokkaa.

Sen sijaan toimintansa lopettaneita yrityksiä oli 27 090 vuonna 2022, joten yrityskannan nettolisäykseksi saadaan 11 050 yritystä. Lopettaneiden yritysten määrä on lisääntynyt vuodesta 2020. Edellisestä vuodesta 2021 määrä kasvoi 1 680 yrityksellä eli seitsemän prosenttia. Arvioimme, että toimintansa olisi aloittanut 37 940 yritystä vuonna 2023 ja lopettanut 31 230, joten yrityskannan nettolisäys olisi supistunut 6 710 yritykseen (Taulukko 1). Arvio pohjautuu vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tietoihin.

Tilastokeskuksen tilastojen tulkinnassa kannattaa ottaa huomioon, että osa yritysten aloitus- ja lopetustiedoista on hallinnollisia sisältäen niin sanotut epäaidot liiketoiminnan aloitukset ja lopetukset, kuten toimintojen yhtiöittämiset, yritysten väliset fuusiot ja yritysmuodon muutokset. Huomattava osa uusien yritysten perustajista on myös sarja- ja portfolioryrittäjiä. Sarjayrittäjillä tarkoitetaan peräkkäistä yritystoimintaa samalla toimialalla harjoittavia yrittäjiä. Portfolioryrittäjät ovat taas yrittäjiä, jotka pyörittävät samanaikaisesti useampaa eri yritystä.

Käytännössä yritys merkitään Tilastokeskuksen tilastossa aloittaneeksi silloin, kun siitä tulee arvonlisäverovelvollinen tai työnantaja. Yritys voi kirjautua tilastoon aloittaneeksi myös yhtiöittämisen tai fuusion seurauksena tai toiminnimuotoisen yrityksen muuttuessa yhtiömuotoiseksi, jolloin se saa uuden yritystunnuksen. Yritys katsotaan lopettaneeksi, kun se lakkaa toimimasta sekä työnantajana että arvonlisäverovelvollisena, ja vanha yritystunnus lopetetaan. Toimintansa lopettaneeksi yritys voidaan katsoa myös silloin, kun se sulautuu toiseen yritykseen.¹

Yrityskannan vaihtuvuus pienentynyt

Yrityskannan vaihtuvuus, eli aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten yhteenlaskettu prosenttiosuus yrityskannasta on laskenut vuodesta 2008. Suuntaus ei ole myönteinen, sillä tutkimusten mukaan korkeaa vaihtuvuutta pidetään merkinä kansantaloutta eteenpäin vievästä muutosvoimasta ja uudistumiskyvystä. Vaihtuvuus tarkoittaa sitä, että vanhat kilpailukykynsä menettäneet yritykset poistuvat markkinoilta ja antavat tilaa uusille innovatiivisille ja kasvuhakuisille yrityksille. Korkeaa yrityskannan vaihtuvuutta kutsutaan ”luovaksi tuhoksi”.

¹ Lisäksi yli 18 kuukauden toimimattomuuden jälkeen aktivoitua yritys määritetään uudestaan aloittaneeksi ja edeltävä lopetustieto jää voimaan. Mikäli lopettaneeksi merkitty yritys aktivoituu ennen 18 kuukauden ajan täyttymistä, lopetustieto kumotaan ja yritys katsotaan toimivaksi koko ajanjaksolla.

Erot vaihtuvuudessa ovat toimialojen välillä suuria ja ne voivat johtua monista tekijöistä. Kaikenlaisella tai kaikkien toimialojen vaihtuvuudella ei ole yhtä tärkeitä kansantalouden dynaamisuutta edistäviä vaikutuksia, esimerkiksi uusia tuotteita tai tuottavuutta lisääviä innovaatioita, kuten tuotantoteknologiaa, liiketoimintamalleja tai ansaitsemistapoja. Joskus suuressa yrityskannan vaihtuvuudessa voi olla kysymys suhdannevaihteluista tai epäterveistä ilmiöistä, jotka liittyvät kertakäyttöyritysten hyväksikäyttöön harmaassa taloudessa.

Taulukko 1 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset Suomessa 2013–2023 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala) Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus. Vuoden 2023 luku on arvio.

	Aloittaneet yritykset, lkm	Lopettaneet yritykset, lkm	Nettolisäys, lkm	Yrityskannan vaihtuvuus, %
2013	27 688	24 643	3 045	16,8
2014	26 362	25 374	988	16,6
2015	25 991	21 259	4 732	15,0
2016	26 106	20 828	5 278	14,7
2017 ²	27 692	-	-	-
2018	32 510	17 916	14 594	15,2
2019	35 657	19 395	16 262	15,9
2020	36 602	22 971	13 631	16,4
2021	38 540	25 412	13 128	17,0
2022	38 143	27 088	11 055	16,8
2023 ³	37 938	31 229	6 709	17,4

Yrityskannan vaihtuvuus päätoimialoittain

Vuosina 2022–2023 yrityskannan vaihtuvuus oli suurin sosiaali- ja terveystaloudessa, koulutuksessa ja henkilöpalveluissa sekä hallinto- ja tukipalveluissa (Kuvio 1). Teollisuudessa, kaupassa, rakennus- ja kuljetusalalla vaihtuvuus oli pienintä. Toiminnan aloittamiskynnys on näillä enemmän pääomia vaativilla toimialoilla suuri. Kauppaa leimaa lisäksi se, että toimialan vaihtuvuudessa korostuu lopettaneiden yritysten osuus. Sen sijaan rahoitus- ja vakuutusala, henkilöpalveluissa sekä hallinto- ja tukipalveluissa uusia yrityksiä on tuntuvasti lopettaneita yrityksiä enemmän.

Suomen yritysten kokonaisvaihtuvuudesta ammatillisen ja teknisen toiminnan osuus on vajaa viidennes. Koulutuksen ja henkilöpalvelualojen osuus on samaa luokkaa. Voidaan todeta, että erityisesti osaamis- ja teknologiaperusteisten toimialojen vaihtuvuudella on tärkeä merkitys, koska niillä on omaa painoarvoaan suurempia heijastus- ja muita välillisiä kerrannaisvaikutuksia toisten toimialojen kasvuun ja tuottavuuden nousuun. Osaamis- ja teknologiaperusteisia toimialoja ovat teollisuuden toimialat ja osaamisintensiiviset liike-elämän palvelut⁴ (Taulukko 2).

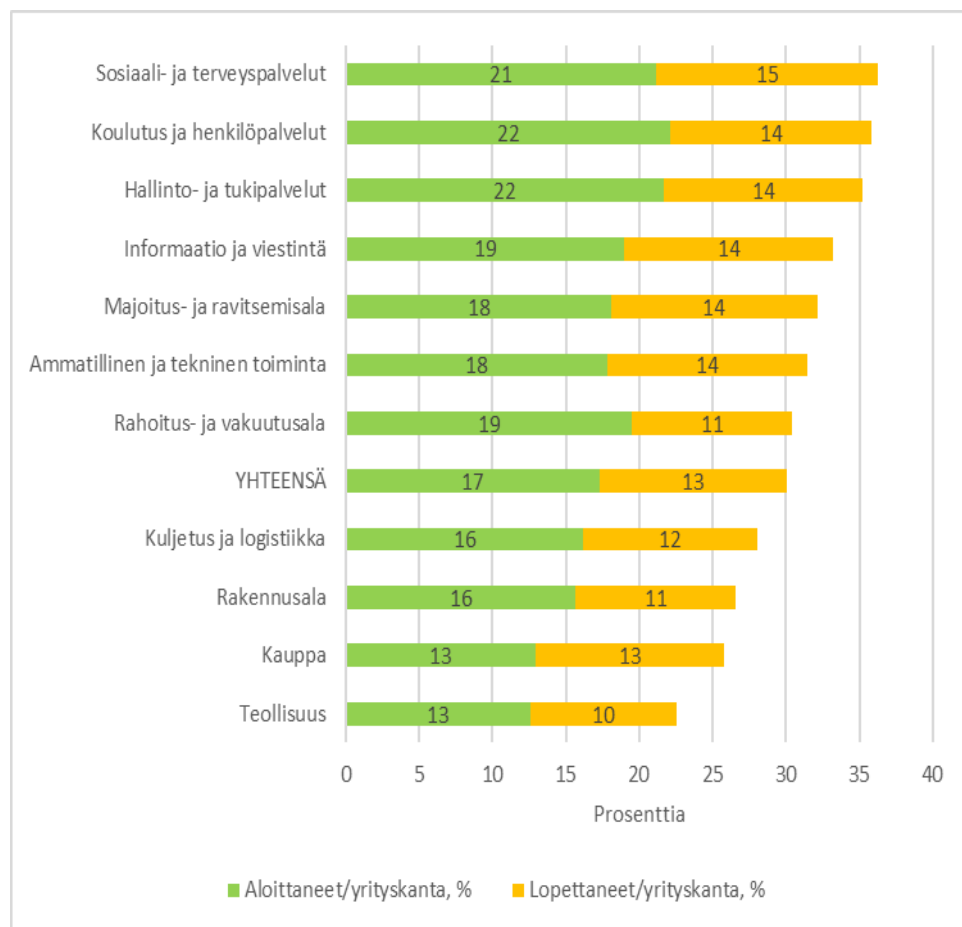
² Tilastokeskus ei ole julkaisut lopettaneita yrityksiä tai koko yrityskantaa koskevia tietoja vuodelta 2017, sillä muutos tilaston lähdetiedoissa oli vääristänyt lopettaneiden yritysten määrätietoja vuoden 2017 toiselta neljännekseltä alkaen.

³ Kysymys on tutkija Pekka Lithin tekemästä arviosta, joka perustuu Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten vuoden 2023 kolmea ensimmäistä neljänestä koskeviin tietoihin, joita on korotettu laskennallisesti koskemaan koko vuotta hyödyntämällä sekä vuoden 2022 että vuoden 2023 kolmen ensimmäisen neljänneksen tietoja aloittaneista ja lopettaneista yrityksistä.

⁴ Osaamisintensiivisiin liike-elämän palveluihin voidaan lukea laveasti informaatio ja viestintä, rahoitus- ja vakuutusala, ammatillinen ja tekninen toiminta.

Kuvio 1

Yritysten vaihtuvuus Suomessa eri päätoimialoilla tammikuu 2022 – syyskuu 2023 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala), %. Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

Taulukko 2 Yrityskannan kokonaisvaihtuvuus toimialoittain ja yritysten määrän nettolisäys Suomessa tammikuu 2022 – syyskuu 2023 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala), %. Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

	Vaihtuvuus toimialoittain %-yksikköä	Osuus kokonaisvaihtuvuudesta, %	Yritysten määrän nettolisäys, lkm
Ammatillinen ja tekninen toiminta	5,5	18,2	2 917
Koulutus ja henkilöpalvelut	5,4	18,1	4 962
Rakennusala	4,1	13,7	2 866
Kauppa	3,9	13	48
Hallinto- ja tukipalvelut	2,3	7,7	2 082
Teollisuus	2	6,5	915
Kuljetus ja logistiikka	1,8	6,2	1 096
Informaatio ja viestintä	1,8	6,1	1 029
Majoitus- ja ravitsemisala	1,4	4,6	675
Sosiaali- ja terveystoimet	1,4	4,6	918
Rahoitus- ja vakuutusala	0,4	1,4	460
Yhteensä	30,0	100	17 989

2.2 Yrityskannan aloittaminen ja vaihtuvuus pk-seudulla

Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilaston mukaan pääkaupunkiseutua (*Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen*) kotipaikkanaan pitävät yritykset muodostivat arviolta 27 prosenttia Suomen koko yrityskannasta vuonna 2023, kun alkutuotantoa (*maa-, metsä- ja kalataloutta Nace A ja kiinteistöalaa Nace L*) ei oteta huomioon. Osuus on kohonnut melkein kolmella prosenttiyksiköllä vuosina 2013–2023. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että pääkaupunkiseudun kuntien yhteenlaskettu väestö on 22 prosenttia koko maan väestöstä.

Arvion mukaan pääkaupunkiseudulla aloitti toimintansa arviolta 12 310 yritystä vuonna 2023, mikä on pari prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.⁵ Toimintansa lopetti arviolta 9 450 yritystä, mikä on 17 prosenttia enemmän kuin vuonna 2022. Yritysten nettolisäys on arviolta 2 860 yritystä (Taulukko 3). Pääkaupunkiseudun kehitys on ollut samansuuntaista kuin koko maassa. Tosin aloittaneiden yritysten määrä nousi edelleen pääkaupunkiseudulla, minkä takia yritysten nettolisäys ei vähentynyt suhteellisesti yhtä paljon kuin koko maassa keskimäärin.

Kaikista Suomen uusista yrityksistä pk-seudulla toimintansa aloittaneiden yritysten osuus 32 prosenttia ja toimintansa lopettaneista 30 prosenttia. Yritysten nettolisäyksestä osuus oli 43 prosenttia. Toteutunut kehitys on nostanut pääkaupunkiseudun osuutta maamme koko yrityskannasta. Pk-seudun erityispiirteisiin kuuluu, että yrityskannan vaihtuvuus on alueella suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Pääsyyinä on yrityskannan palveluvaltaisuus pääkaupunkiseudulla, yritystoiminnan alhaisempi aloittamiskynnys ja lyhytaikaisten yritysten iso määrä.

Taulukko 3 Aloittaneet ja lopettaneet yritykset pk-seudulla 2013–2023 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala) Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus. Vuoden 2023 luku on arvio.

	Aloittaneet yritykset, lkm	Lopettaneet yritykset, lkm	Nettolisäys, lkm	Yrityskannan vaihtuvuus, %
2013	7 965	6 347	1 618	19,0
2014	7 641	7 190	451	19,4
2015	7 734	5 692	2 042	17,4
2016	7 875	5 650	2 225	17,1
2017 ⁶	8 244	-	-	-
2018	9 991	4 965	5 026	17,8
2019	11 483	5 596	5 887	19,1
2020	11 689	6 878	4 811	19,6
2021	11 977	7 662	4 315	19,7
2022	12 035	8 076	3 959	19,5
2023	12 310	9 449	2 861	20,3

⁵ Arvio perustuu vuoden 2023 kolmea ensimmäistä neljännestä koskeviin tietoihin, joita on korotettu laskennallisesti koskemaan koko vuotta hyödyntämällä sekä vuoden 2022 että vuoden 2023 kolmen ensimmäisen neljänneksen tietoja aloittaneista ja lopettaneista yrityksistä sekä yrityskannasta pääkaupunkiseudulla.

⁶ Tilastokeskus ei ole julkaisut lopettaneita yrityksiä tai koko yrityskantaa koskevia tietoja vuodelta 2017, sillä muutos tilaston lähdetiedoissa oli vääristänyt lopettaneiden yritysten määrätietoja vuoden 2017 toiselta neljännekseltä alkaen.

Taulukko 4 Pääkaupunkiseudun osuus toimintansa aloittaneista ja lopettaneista yrityksistä, yritysten nettolisäyksestä ja koko yrityskannasta koko maassa 2013–23 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala), prosenttia. Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus. Vuoden 2023 luvut perustuvat arvioon.

	Aloittaneet yritykset, %	Lopettaneet yritykset, %	Nettolisäys, %	Yrityskanta, %
2013	28,8	25,8	53,1	24,3
2014	29,0	28,3	45,6	24,5
2015	29,8	26,8	43,2	24,6
2016	30,2	27,1	42,2	24,9
2017	29,8	-	-	25,0
2018	30,7	27,7	34,4	25,3
2019	32,2	28,9	36,2	25,7
2020	31,9	29,9	35,3	26,2
2021	31,1	30,2	32,9	26,4
2022	31,6	29,8	35,8	26,6
2023	32,4	30,3	42,6	27,0

Päätoimialakohtainen tarkastelu vuosilta 2022–2023⁷ osoittaa, että uusien yritysten määrä oli pk-seudulla suurin liike-elämän palveluissa (ammattillinen ja tekninen toiminta), koulutuksessa ja muissa henkilöpalveluissa sekä rakennusalaalla. Lopettaneista yrityksistä myös kaupan osuus oli iso. Yritysten nettolisäys oli lukumääräisesti suurin koulutuksessa ja henkilöpalveluilla, mutta yrityskantaan suhteutettuna nettolisäys oli suurin kuljetuksen ja logistiikan toimialalla. Kauppa oli ainoa päätoimiala, jossa lopettaneiden yritysten määrä oli suurempi kuin uusien yritysten määrä (Taulukko 5).

Taulukko 5 Uudet ja toimintansa lopettaneet yritykset sekä yritysten nettolisäys tammikuuta 2022–syyskuuta 2023 pk-seudulla päätoimialoittain (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala) Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

	Aloittaneet, lkm	Aloittaneet, %	Lopettaneet, lkm	Lopettaneet, %	Nettolisäys, lkm	Nettolisäys, %
Ammattillinen ja tekninen toiminta	4 705	21,9	3 680	24,4	1 025	16,0
Koulutus ja henkilöpalvelut	4 004	18,6	2 344	15,5	1 660	25,9
Rakennusala	2 270	10,5	1 507	10,0	763	11,9
Kauppa	1 945	9,0	1 959	13,0	-14	-0,2
Kuljetus ja logistiikka	1 924	8,9	1 125	7,4	799	12,4
Informaatio ja viestintä	1 891	8,8	1 366	9,0	525	8,2
Hallinto- ja tukipalvelut	1 508	7,0	976	6,5	532	8,3
Majoitus- ja ravitsemisala	1 017	4,7	737	4,9	280	4,4
Teollisuus	904	4,2	570	3,8	334	5,2
Sosiaali- ja terveystoiminta	834	3,9	546	3,6	288	4,5
Rahoitus- ja vakuutusala	518	2,4	292	1,9	226	3,5
Yhteensä	21 520	100,0	15 102	100,0	6 418	100,0

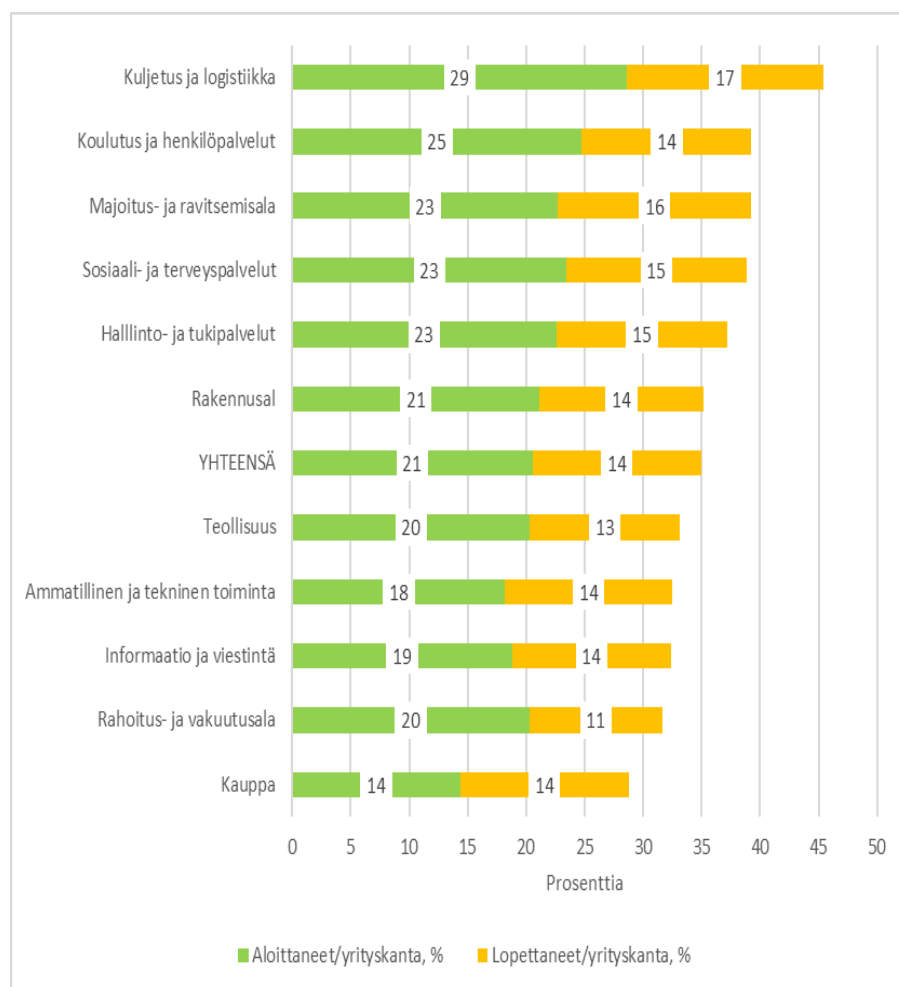
⁷ Tarkasteluajanjakso kattaa koko vuoden 2022 ja vuotta 2023 koskevat tilastotiedot kattavat kolmelta ensimmäiseltä neljännekseltä.

Yrityskannan vaihtuvuus päätoimialoittain

Pääkaupunkiseudulla yrityskannan vaihtuvuus oli suurinta kuljetuksessa ja logistiikassa, joka koostuu rautatieliikenteestä, maanteiden henkilökuljetuksesta (bussi- ja taksiliikenne), tieliikenteen tavarakuljetuksesta, vesi- ja ilmaliikenteestä, varastoinnista ja postiliikenteestä. Seuraavaksi suurinta vaihtuvuus oli koulutuksessa ja henkilöliikenteessä sekä majoitus- ja ravitsemisalalla (Kuvio 2). Yrityskannan vaihtuvuuden taso poikkesi koko maan tilanteesta erityisesti juuri kuljetuksen ja logistiikan osalta, sillä pk-seudulla on Suomessa keskeinen merkitys liikenteen solmukohta.

Pk-seudulla yrityskannan kokonaisvaihtuvuudesta iso osa selittyi liike-elämän palvelualojen (ammattillinen ja tekninen toiminta) sekä koulutuksen ja henkilöpalvelualojen vaihtuvuudella (Taulukko 6). Näillä toimialoilla on paljon pieniä yrittäjävetoisia pää- ja sivutoimisia yrityksiä, joissa tarvitaan hyvin vähän pääomia ja joissa yritystoiminnan aloittamis- ja lopettamiskynnys on alhainen. Näiden alojen merkitys on koko maassa samantyyppinen mutta ei yhtä suuri. Rakennusalan ja kaupan osuus kokonaisvaihtuvuudesta on pk-seudulla kolmanneksi ja neljänneksi suurin.

Kuvio 2 Yritysten vaihtuvuus pk-seudulla eri päätoimialoilla tammikuu 2022 – syyskuu 2023 pk-seudulla (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala), %.
Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

Taulukko 6 Yrityskannan kokonaisvaihtuvuus päätoimialoittain ja yritysten määrän nettolisäys pk-seudulla tammikuu 2022 – syyskuun 2023 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala), prosenttia. Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

	Vaihtuvuus toimialoittain %-yksikköä	Osuus koko- naisvaihtu- vuudesta, %	Yritysten määrän net- tolisäys, lkm
Ammatillinen ja tekninen toiminta	8,0	22,9	-14
Koulutus ja henkilöpalvelut	6,1	17,3	288
Kauppa	3,7	10,7	1 025
Rakennusala	3,6	10,3	525
Informaatio ja viestintä	3,1	8,9	763
Kuljetus ja logistiikka	2,9	8,3	226
Hallinto- ja tukipalvelut	2,4	6,8	532
Majoitus- ja ravitsemisala	1,7	4,8	334
Teollisuus	1,4	4,0	799
Sosiaali- ja terveystoiminta	1,3	3,8	280
Rahoitus- ja vakuutusala	0,8	2,2	1 660
Yhteensä	34,9	100,0	6 418

2.3 Toimintansa lopettaneet yritykset

Kolme ensimmäistä vuotta ovat yritysten eloonjäämisen kannalta kriittisintä aikaa. Silloin lähes kolmasosa yrityksistä on jo lopettanut toimintansa. Monet yritykset pärjällevät kaksi ensimmäistä vuotta, mutta jo kolmas vuosi on yritystoiminnassa jatkumisen kannalta ratkaisevaa. Viiden toimintavuoden jälkeen toiminnassa on yleensä alle puolet yrityksistä. Eloonjäämisaste on yleensä keskimääräistä matalampi yrityksissä, joiden perustamis- ja lopettamistoimet ovat erittäin helppoja, ja jotka toimivat vain vähän alkupääomaa vaativilla palvelualoilla.

Kansainvälisesti maamme yritykset ovat asiantuntijoiden mukaan melko pitkäikäisiä, mikä on pienentänyt yrityskannan vaihtuvuutta, uusien yrittäjien esiinmarssia ja yritystoiminnan uusiutumista. Alueittain tarkasteluna eloonjäämisaste on ollut maakuntien Suomessa suuri, mikä voi johtua korkeammasta yrittämisen kynnyksestä ja paremmista yrittäjävalmiuksista. Keskiarvoa alhaisempia eloonjäämisasteita on mitattu pääkaupunkiseudulla, mikä johtuu lyhytaikaisten palveluyritysten määrästä ja lähtökohtaisesti alhaisesta yrittämisen aloittamiskynnyksestä.

Yrityskannan vaihtuvuus on perustunut pääosin uusien yritysten määrän lisääntymiseen. Tosin suhdannetilanteella on vaikutusta asiaan, sillä lopettaneiden yritysten suhteellisen osuus vaihtuvuudesta laskee noususuhdanteessa. Laskusuhdanteessa tilanne on päinvastainen. Vuoden 2023 arvion mukaan yritysten lopetukset olivat 45 prosenttia yrityskannan kokonaisvaihtuvuudesta koko Suomessa. Osuus on vaihdellut 35–49 prosentin välillä vuosina 2013–2023 välillä. Yrityskantaan suhteutettuna toimintansa eri tavoin lopettaneita yrityksiä on ollut 5–8 prosenttia.

Pk-seudulla lopettaneiden yritysten osuus oli 30 prosenttia kaikista toimintansa lopettaneista yrityksistä Suomessa vuonna 2023. Osuus kohosi vuosina 2013–2019, mutta on pysynyt sen jälkeen lähes paikallaan. Lopettaneiden

yri­tysten osuus yri­ty­skannasta on ollut pk-seudulla hieman suurempi (5,9–9,4 %) kuin koko maassa vuosina 2013–2023. Sitä vastoin yri­ty­skannan kokonaisvaihtuvuudesta lopettaneet yri­tykset muodostivat hieman pienem­män osuuden pk-seudulla kuin koko maassa. Syynä on yri­ty­skantaan suhteutettu suurempi uusien yri­tysten osuus.

Taulukko 7 Toimintansa lopettaneet yri­tykset Suomessa 2013–23 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala) Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yri­tysten tilasto, Tilastokeskus. Vuoden 2023 luku perustuu arvioon.

	Lopettaneet yri­tykset, lkm	Osuus yri­ty­skannasta, %	Osuus yri­ty­skannan vaihtuvuudesta, %	Bkt:n määrän kasvu, %
2013	24643	7,9	47,1	-0,9
2014	25374	8,1	49,0	-0,4
2015	21259	6,8	45,0	0,5
2016	20828	6,5	44,4	2,8
2017	-	-	-	3,2
2018	17916	5,4	35,5	1,1
2019	19395	5,6	35,2	1,2
2020	22971	6,3	38,6	-2,4
2021	25412	6,7	39,7	2,8
2022	27088	7,0	41,5	1,6
2023	31229	7,9	45,2	-0,5

Taulukko 8 Toimintansa lopettaneet yri­tykset pk-seudulla 2013–23 (pl. alkutuotanto ja kiinteistöala) Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yri­tysten tilasto, Tilastokeskus. Vuoden 2023 luku perustuu arvioon.

	Lopettaneet yri­tykset pk-seudulla, lkm	Osuus yri­ty­skannasta pk-seudulla, %	Osuus yri­ty­skannan vaihtuvuudesta pk-seudulla, %	Osuus lopettaneista Suomessa, %
2013	6347	8,4	44,3	25,8
2014	7190	9,4	48,5	28,3
2015	5692	7,4	42,4	26,8
2016	5650	7,1	41,8	27,1
2017	-	-	-	-
2018	4965	5,9	33,2	27,7
2019	5596	6,3	32,8	28,9
2020	6878	7,3	37,0	29,9
2021	7662	7,7	39,0	30,2
2022	8076	7,8	40,2	29,8
2023	9449	8,8	43,4	30,3

2.4 Omistajavaihdokset

Omistajavaihdokset ovat yksi yri­tystoiminnan lopettamisen ja aloittamisen muoto, joskin ne eivät aina näy Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yri­tysten tilastossa. Omistajavaihdokset toteutetaan usein yri­ty­skaup­poina. Vaihtoehtoisia tapoja ovat **omistusosuuskauppa** (osakekauppa) tai **liiketoimintakauppa** (substanssikauppa). Omistusosuus- ja liiketoimintakaupat

ovat erinomainen ja nopein tapa kasvattaa yrityksen markkinaosuutta, sijoitautua uusille maantieteellisille markkina-alueille tai laajentaa toimintaa uusiin tuotteisiin ja palveluihin.

Omistusosuuskauppa on tapahtuma, jossa myydään osa tai kaikki yritykseen oikeuttavat osakkeet tai osuudet ja myyjänä on niiden omistaja, joka saa rahat ja maksaa myyntivoitosta kulut ja verot. Omistusosuuskaupat jäävät helposti huomaamatta yritystilastoissa, ellei ostettua yritystä sulauteta ostajayritykseen. Ostetut yritykset voivat roikkua vuosia emoyrityksen taseissa. Ilmiö on selvästi nähtävillä sosiaali- ja terveystalouden yrityskaupoissa, joissa suuret yritykset ovat ostaneet ahkerasti paikallisia pk-yrityksiä 2000-luvulla

Liiketoimintakaupalla tarkoitetaan puolestaan tapahtumaa, jossa kaupan kohteena on osa tai koko yrityksen liiketoiminta ja myyjänä on yhtiö eikä sen omistajat, sillä he eivät omista yrityksen liiketoimintaa, eivätkä sinne kertynyttä omaisuutta henkilökohtaisesti. Myös **yritysfuusiot** selittävät merkittävän osuuden kasvuyritysten työllisyyden ja liikevaihdon lisäyksestä. Fuusiossa (sulautuminen) on kysymys esimerkiksi kahden tai useamman osakeyhtiön yhdistymisestä siten, että niiden varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle.⁸

Fuusiot liittyvät usein konsernien sisäisiin yritysjärjestelyihin (tytäryhtiö fuusiot), mikä nostaa konsernien merkitystä yritystilastossa edelleen. Yritystilastossa fuusiot voivat kertoa jälkijättöisesti muun muassa jo vuosia sitten tapahtuneesta osakekauppoihin perustuvasta toiminnan laajenemisesta. Syynä on, että osakekauppoihin sisältyy usein ilmiö, että ostettu yritys esiintyy 1–3 tilikautta itsenäisenä ostajan tytäryrityksenä ennen kuin ne sulautetaan ostajayritykseen. Myös entiset omistajat jatkavat joskus ylimenokauden ostetun yrityksen johdossa.⁹

Fuusioiden tarkoituksena on kasvattaa liikevaihtoa ja markkinaosuuksia sekä parantaa yrityksen (konsernin) edellytyksiä toimia taloudellisemmin skaala- ja synergiaetujen vuoksi. Samalla voidaan karsia päällekkäisiä hallinnollisia kustannuksia. Yritysfuusiot eivät aina täytä niille asetettuja tavoitteita ja myös kilpailuviranomaiset voivat estää fuusion, jos se johtaa kilpailun ja taloudellisen tehokkuuden pienenemiseen. Fuusion peilikuva on yhden tai useamman yrityksen jakautuminen eli **diffuusio** toimialarationalisoinnin tai muun yritys-järjestelyn vuoksi.

Omistajavaihdokset tilastollisesti

Pääosa tavallisista yrittäjistä lopettaa yrityksensä silti eri tavoin omaehtoisesti henkilökohtaisista syistä, joskin tutkimusten mukaan alle neljännes yrityksistä lopetetaan kannattamattomana. Yksi aiempaa yleisempi syytä on eläkkeelle siirtyminen, mikä johtuu maamme yrittäjien vanhenevasta ikärakenteesta. Osa

⁸ Kysymys voi olla myös siitä, että vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä yhdistyy niin, että perustetaan kokonaan uusi yhtiö, jolle sulautuvien yhtiöiden varat ja velat siirtyvät vastaanottavan yhtiön osakkeita vastaan. Osakeyhtiöissä sulautumista säätelee osakeyhtiölaki. Käytännössä osakeyhtiöiden sulautumistapoja ovat **absorptiosulautuminen** (yksi tai useampi sulautuva yhtiö sulautuu vastaanottavaan yhtiöön); **tytäryhtiösulautuminen** (absorptiosulautuminen, jossa sulautumiseen osallistuvat yhtiöt omistavat kaikki sulautuvan yhtiön osakkeet, mahdolliset optio-oikeudet ja muut osakkeisiin oikeuttavat erityiset oikeudet); **kolmikantasulautuminen** (absorptiosulautuminen, jossa muu taho kuin vastaanottava yhtiö antaa sulautumisvastiketta, eli osakkeita, rahaa tai muuta omaisuutta); **kombinaatiosulautuminen** (vähintään kaksi sulautuvaa yhtiötä sulautuu perustamalla yhdessä vastaanottavan yhtiön).

⁹ Ilmiö voi aiheuttaa yritystilastoissa ajallisesti puhtaasti tilastollisia eroja erilaisten laajentumisvaiheissa olevien yritysten välille. Sen sijaan liiketoimintakaupat näkyvät heti ostajayritysten toiminnan laajenemisena.

eläkkeelle ja muiden yritystoiminnasta vetäytyneiden omistamista yrityksistä jatkaa toimintaansa uuden yrittäjän toimesta. Ikääntyville yrittäjille yritystoiminnasta luopuminen voi olla usein vaikeaa, mikä vähentää yrityskannan tervettä uusiutumista.

Asiantuntijoiden mukaan ikääntyvien yrittäjien jatkaminen yrityksissään heikentää tuottavuuden kehitystä, mikä voi liittyä esimerkiksi toimintojen automatisointiin ja työtehtävien uudelleenorganisointiin, verkottumiseen koti- ja ulkomaisen toimijoiden kanssa tai eri muodossa tapahtuvaan digitaalisten palvelujen hyödyntämiseen. Ikääntyneillä yrittäjille ei ole aina edes halua, kannustimia tai edes kykyä kasvattaa yritystään modernissa ja globalisoituneessa maailmassa. Omistajavaihdoksia toteutetaan usein pikemmin liian myöhään kuin liian aikaisin.

Edellä mainittu pätee erityisesti yrityksiin, joissa omistaja on luonut yrityksen liiketoiminnan oman osaamisensa pohjalta, ja joissa side yrityksen ja omistajan välillä on vahva. Yrityksestä on saattanut muodostua omistajansa silmäterä, jonka ympärille hänen oma identiteettinsä on vahvasti rakentunut, ja josta on vaikea luopua. Yritys voi olla yrittäjälle samanaikaisesti harrastus, elinkeino sekä intohimo. Myös yrittäjän elämän sisältö ja keskustelunaiheet pyörivät yrityksen, sen historian ja tulevaisuuden, arkipäivän haasteiden ja tilanteiden ympärillä.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että yritysten lopettamisiin on kiinnitetty paljon vähemmän huomiota kuin yritysten aloittamisiin eikä yritystoiminnasta luopuville yrittäjille ole tarjolla samanlaisia tukipalveluja kuin yritystoimintaa aloittaville, vaikka esimerkiksi osakeyhtiön lopettaminen on työläämpää kuin sen perustaminen. Kansantaloudellisia menetyksiä voi syntyä siitä, että elinkelpoisille yrityksille ei löydy jatkajia tai toisaalta siitä, että vailla tulevaisuutta olevaa yritystoimintaa jatketaan liian kauan ja joskus jopa yhteiskunnan myötävaikutuksella.

Liiketoiminnan siirtäminen yrityskaupalla, sukupolvenvaihdoksella¹⁰ tai muulla tavoin voi luoda yritystoiminnalle mahdollisuuden jatkaa. Suomen yrittäjien, TEM:in ja Finnveran kevään 2023 pky-barometrin mukaan omistajavaihdosta lähitulevaisuudessa harkitsevien pk-yritysten määrä on kasvanut. Kahden seuraavan vuoden aikana omistajavaihdos olisi edessä 15 prosentilla pk-yrityksistä, kun määrä oli vuotta aiemmin kolme prosenttiyksikköä pienempi. Yhteensä 45 prosenttia pk-yrityksistä suunnittelee omistajavaihdosta seuraavan kymmenen vuoden aikana

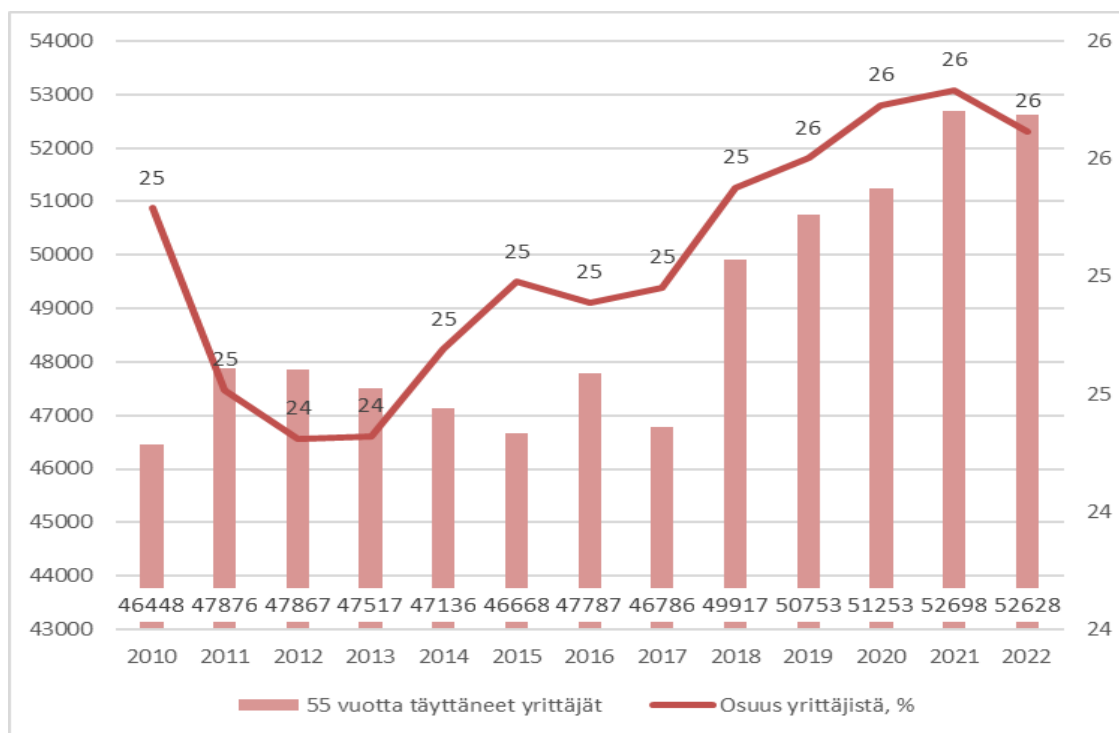
Kevään pky-barometrin mukaan omistajavaihdoksia on odotettavissa eniten teollisuusyritysten puolella, jossa omistajavaihdos on tulossa kahden seuraavan vuoden aikana 22 prosentissa yrityksissä. Palvelualojen yrityksissä omistajavaihdoksia suunnitellaan kuitenkin paljon vähemmän. Kasvuhakuisissa yrityksissä omistajanvaihdoksia suunnitellaan eniten kymmenen vuoden ajanjaksolla mutta vähiten lyhyellä aikavälillä, sillä kasvuhakuisista yrityksistä vain yhdeksän prosenttia suunnittelee sitä kahden seuraavan vuoden aikana.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston Suomessa oli 52 630 ikääntynyttä 55 vuotta täyttänyttä yrittäjää vuonna 2022, jos lukuun ei lasketa alkutuotannon parissa työskenteleviä ikääntyneitä yrittäjiä (noin 14 580) (Kuvio 3). Yrityksen

¹⁰ Yrityksen sukupolvenvaihdos on tilanne, jossa yrityksen omistus, johtaminen tai molemmat siirtyvät perheen tai lähisuvun sisällä. Sukupolvenvaihdoksella voi olla monia hyötyjä, kun verohuojennukset voivat olla mahdollisia, uusi yrittäjä tuntee yrityksen jo ennalta, liiketoiminta, työpaikat ja asiakkuudet säilyvät.

laajentamista tai perustamista harkitsevalle yrityksen tai liiketoiminnan ostaminen on varteenotettava vaihtoehto. Pk-yrityksistä joka kymmenes on kiinnostunut ostamaan yrityksen tai liiketoiminnan seuraavan kahden vuoden aikana. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä vastaava osuus nousee 2–3 kertaiseksi.

Kuvio 3 Ikääntyneiden 55 vuotta täyttäneiden yrittäjien määrä 2010–2022. Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus.

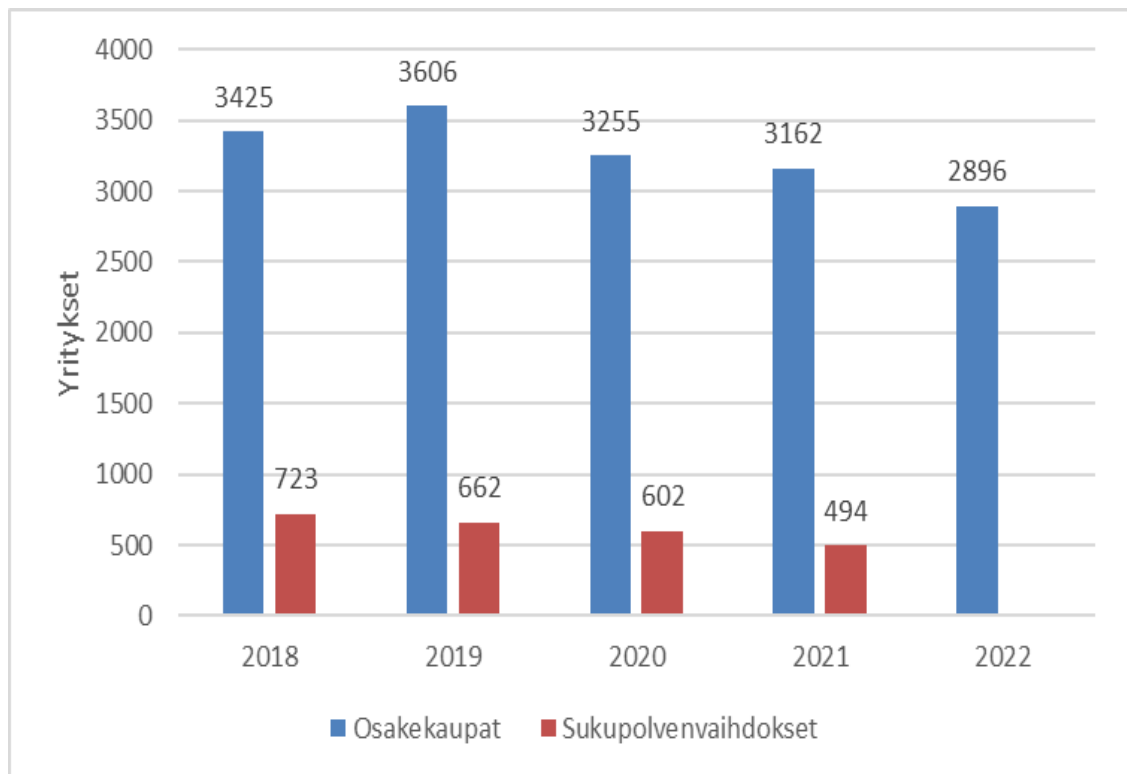
Tilastokeskuksen mukaan Suomessa tapahtui vuosittain keskimäärin 3 980 omistajavaihdosta vuosina 2018–2021.¹¹ Niistä 84 prosenttia on ollut osakekauppoja ja 16 prosenttia sukupolvenvaihdoksia (Kuvio 4). Omistajavaihdosten määrä kohosi vuosina 2018–2019, mutta on kääntynyt sen jälkeen laskuun. Osakekauppojen osalta aleneva trendi on jatkunut vuonna 2022. Yhteensä omistajavaihdoksia tehtiin 15 930 vuosina 2018–2021. Niistä 80 prosenttia on koskenut alle kymmenen henkilön mikroyrityksiä. Pienten 10–49 henkilön yritysten omistajavaihdoksia tehtiin 15 prosenttia (Kuvio 5).

Keskisuurista 50–249 henkilön yrityksistä omistajavaihdoksen kohteeksi joutui 666 yritystä ja suurista vähintään 250 henkilön yrityksistä 106 vuosina 2018–2021. Osakekauppojen osuus omistajavaihdoksista oli yleisin (91 %) suurissa yrityksissä. Sitä vastoin omistajavaihdokset ovat yleisimpiä (23 %) pienissä 10–49 henkilön yrityksissä. Omistajavaihdoksista vajaat 30 prosenttia on koskenut vähintään 20 vuotta toimineita yrityksiä. Joka toinen on toiminut vähintään kymmenen vuotta, mutta viidennes omistajavaihdoksista on koskenut vain alle kolme vuotta toimineita yrityksiä.

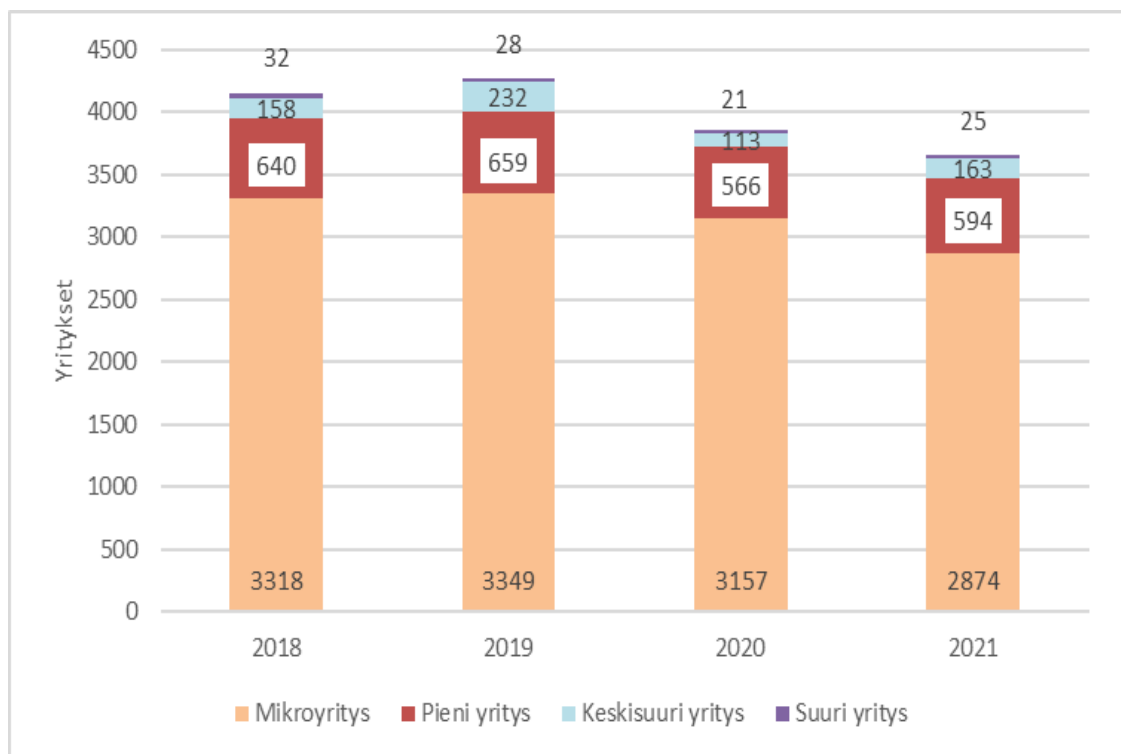
¹¹ Yrityskantaan suhteutettuna omistajavaihdosten osuus oli 1,5 % vuonna 2021. Osuus oli alentunut 0,3 prosenttiyksiköllä vuosista 2018–19.

Kuvio 4

Yritysten omistajavaihdokset Suomessa 2018–2022, lkm
Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot.

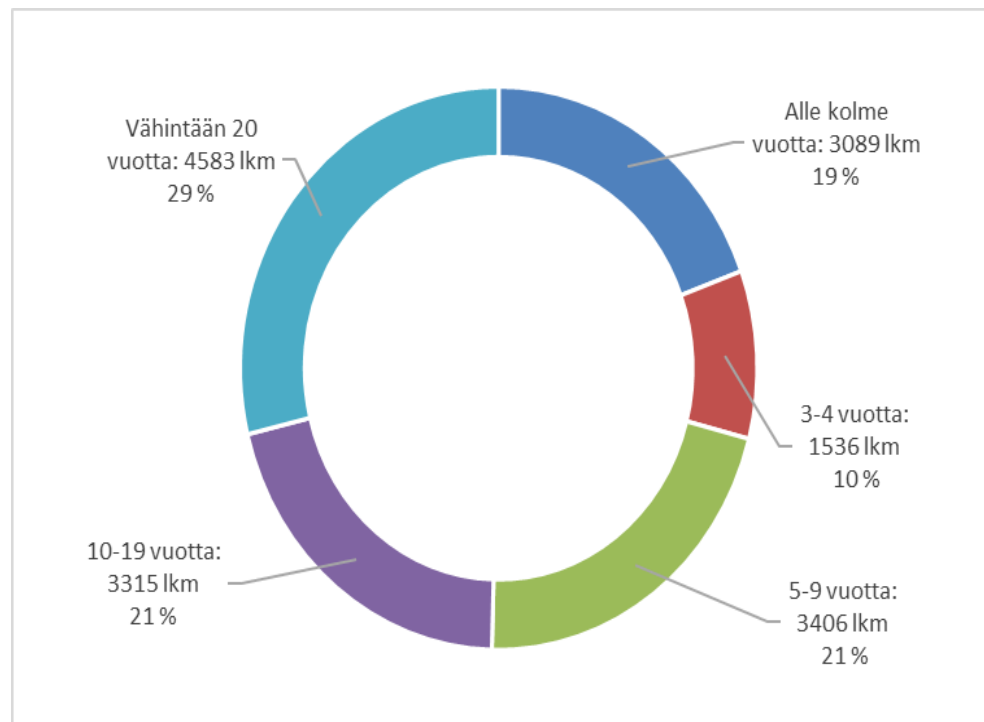
Kuvio 5

Yritysten omistajavaihdokset Suomessa yrityksen kokoluokittain 2018–2021, lkm. Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot.

Kuvio 6

Yritysten omistajavaihdokset Suomessa yrityksen toimintaiän mukaan 2018–2021, lkm. Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot.

Päätoimialoittain tarkasteltuna viidennes vuosina 2018–2021 toteutetuista omistajavaihdoksista on koskenut jalostusaloja (teollisuus ja rakennusala), kaupan osuus oli 15 prosenttia, yksityisten palvelualueiden 58 prosenttia ja alkutuotannon (maa-, metsä- ja kalatalous) kaksi prosenttia. Kokonaisuudessaan voidaan kuitenkin todeta, että erityisesti monet ikääntyneiden yrittäjien toivomat omistajavaihdokset jäävät toteutumatta, jolloin yrittäjä jatkaa yritystoimintaa tai yritys lopetetaan. Lopettamisalttius on luonnollisesti suurinta yhden henkilön yrityksissä.

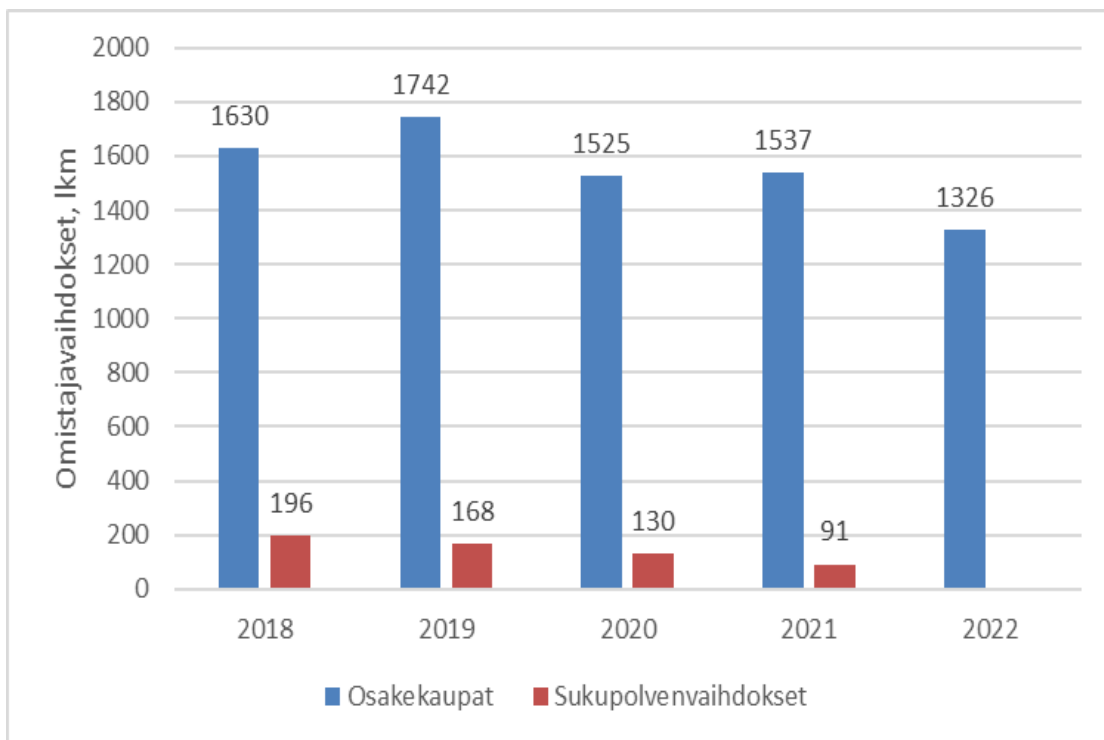
Omistajavaihdosten epäonnistumiseen on monia syitä. Yritystoimintaan sitoutuneen varallisuuden siirtyminen nuorempaan ja innokkaampaan omistukseen ajoissa voisi luoda kuitenkin uusia työpaikkoja ja verotuloja julkiseen talouteen. Siten kansantalouden ja työpaikkojen kannalta ei ole yhdentekevää, mitä esimerkiksi eläkeikää lähestyvien yrittäjien yrityksille tapahtuu. Tutkimusten mukaan omistajavaihdokset tekevät pääsääntöisesti hyvää yrityksille, sillä ne tarjoavat monelle yritykselle kehityshyppäyksen uuden omistajan alaisuudessa.

Omistajavaihdoksiin voi liittyä myös välillisiä työllisyysvaikutuksia alihankintaketjuissa, joten toteutumatta jääneissä tai epäonnistuneissa omistajavaihdoksissa tuhoutuu osaamista, asiakassuhteita ja varallisuutta. Käytännössä omistajavaihdokset jäävät toteutumatta siksi, että niitä ei tehdä suhdanteiden kannalta otolliseen aikaan, ostajia ei yksinkertaisesti ole, myyjien hintapyyntö ovat liian korkeita tai kaupan kohteet eivät vastaa odotuksia ainakaan pyydetyllä hinnalla tai ostajat eivät saa ulkopuolista rahoitusta yritys- tai liiketoimintakauppaan.

Omistajavaihdokset Uudellamaalla

Tilastokeskuksen tilastoista ei saada suoraan tietoja pk-kaupunkiseudulla tapahtuvia omistajavaihdoksista, mutta koko Uudellamaalla tehtiin 7 020 yritysten omistajavaihdosta vuosina 2018–2021, mikä 44 prosenttia kaikista omistajavaihdoksista koko Suomessa (Kuvio 7). Uudellamaalla omistajavaihdoksista arviolta vähintään kaksi kolmasosaa on toteutettu kuitenkin pk-seudulla. Omistajavaihdoksista 92 prosenttia oli toteutettu osakekaupoilla ja kahdeksan prosenttia sukupolvenvaihdoksina. Uudellamaalla osakekaupat ovat siten yleisempi kuin muualla Suomessa.¹²

Kuvio 7 Yritysten omistajavaihdokset Uudellamaalla 2018–2022, lkm.
Lähde: Tilastokeskus, kokeelliset tilastot.

2.5 Konkurssit ja maksuhäiriöt

Konkurssihakemusten määrä on kasvanut kolmena vuonna peräkkäin. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2023 pantiin Suomessa vireille 3 240 (pl. alkutuotanto) konkurssia, mikä oli 653 yritystä (25 %) enemmän kuin edellisellä vuonna (Kuvio 8). Uhanalaisten työpaikkojen määrä oli 14 560, mikä oli keskimäärin 4,5 henkilöä konkurssiin haettua yritystä kohden. Konkurssiin haettujen yritysten määrä oli suurempi kuin koskaan tarkasteluajanjaksolla 2003–2023. Edellisen kerran konkurssiin haettujen määrä ylitti 3 000 yritystä vuonna 2013.

Konkurssien määrä kohosi vuosina 2022–2023 kaikilla jalostus- ja palveluelinkeinojen päätoimialoilla, joihin kuuluvat teollisuus ja kaivostoiminta, rakennusala, kauppa, kuljetus ja varastointi, majoitus- ja ravitsemisala, informaation ja viestinnän toimiala ja liike-elämän palvelualat, sosiaali- ja

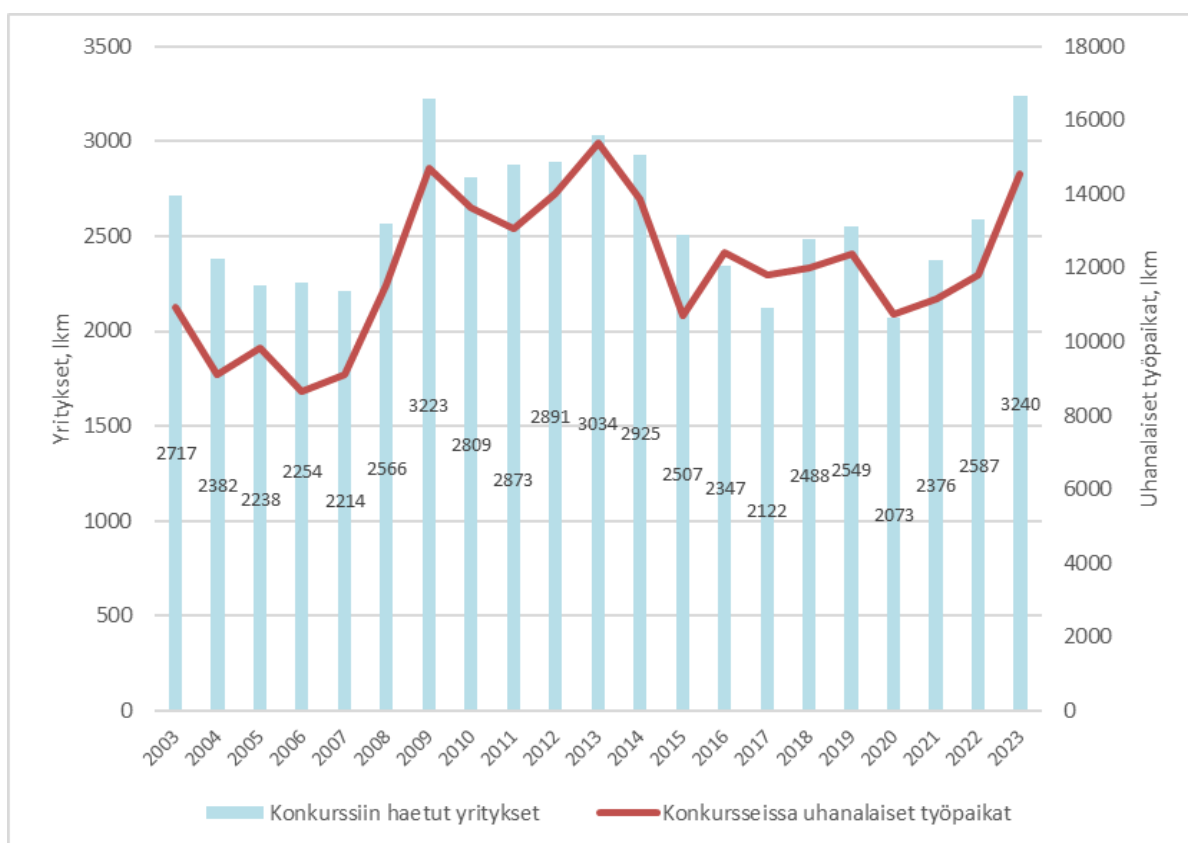
¹² Yritysten osakekauppojen osuus oli koskenut Uudenmaalla 1,4–2,0 prosenttia kaikista yrityksistä vuosina 2018–22. Vastaavasti sukupolvenvaihdokset kattoivat 0,05–0,13 prosenttia kaikista yrityksistä vuosina 2018–21.

terveyspalvelut sekä koulutus ja muut henkilöpalvelualat.¹³ Konkurssien lukumäärä oli suurin rakennusalaalla, kiinteistö-, hallinto- ja tukipalveluissa sekä kaupassa. Suhteellisesti eniten (44 %) konkurssiin haettujen yritysten määrä on lisääntynyt sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Määritelmällisesti konkurssi on velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus otetaan konkurssisaatavien maksuun ja velallinen menettää määräysvallan omaisuuteensa. Tosin konkurssit selittävät vain pienen osan yritysten lopettamisista. Yleensä velkojat eivät hae pahoin velkaantunutta yritystä konkurssiin, jos konkurssipesän varat riittää edes pesänhoitokustannusten kattamiseen. Konkurssit ovat silti luonnollinen osa yrityskentän tervettä uusiutumista, minkä merkitys korostuu talouden laskusuhdanteissa.

Käytännössä konkurssiin asettamisesta päättää tuomioistuimien. Konkurssin hakijana voi olla velkoja tai velallinen itse. Lähes 80 prosenttia vireillä olevista konkurseista on velkojien vireille panemia. Silti konkurssimenettely ei aina johda konkurssiin asettamiseen. Prosessi voi keskeytyä, tyypillisesti konkurssipesän varattomuuteen. Asiantuntija-arvioiden mukaan Verohallinto on aloitteellinen lähes 50 prosentissa ja vakuutusyhtiöt 40 prosentissa tapauksia. Tämä viittaa siihen, että konkurssien taustalla ovat usein maksamattomat verot ja eläkevakuutusmaksut.

Kuvio 8 Konkurssiin haetut yritykset ja uhanalaiset työpaikat Suomessa 2003–2023 (pl. alkutuotanto), lkm. Lähde: Tilastokeskus.

¹³ Liike-elämän palveluilla tarkoitetaan ammatillista ja teknistä toimintaa sekä kiinteistö-, hallinto- ja tukipalveluja.

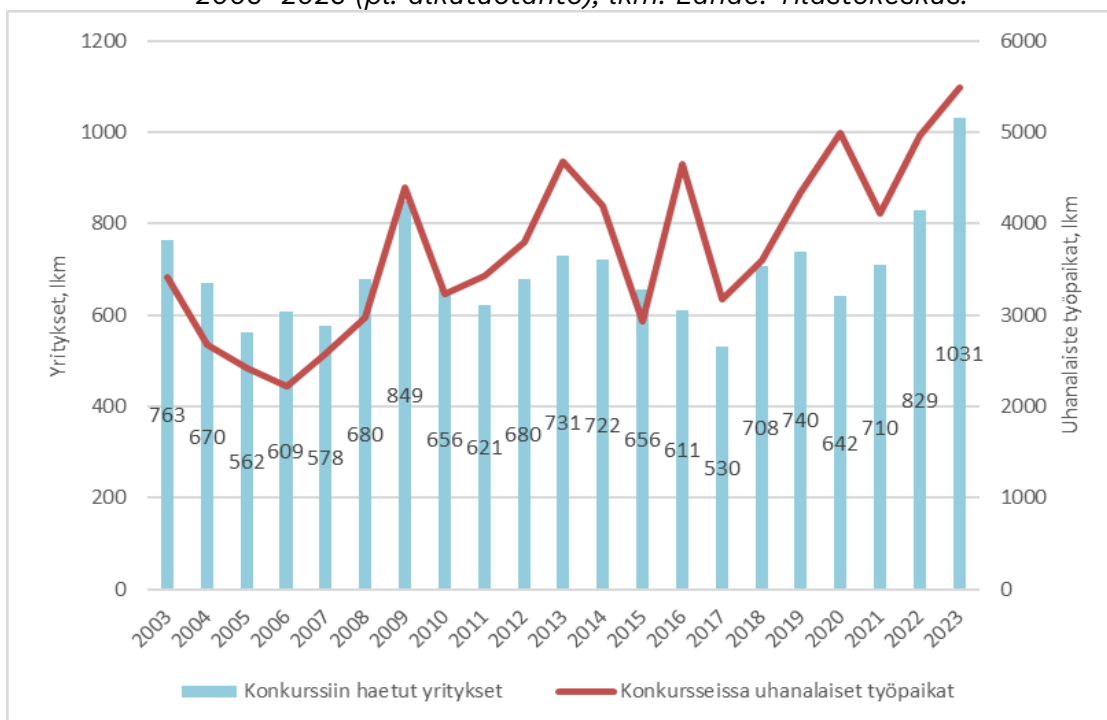
Taulukko 9 Konkurssiin haetut yritykset Suomessa päätoimialoittain 2022–2023 (pl. alkutuotanto), lkm. Lähde: Tilastokeskus.

	Yritykset 2022, lkm	Yritykset 2023, lkm	Osuus 2023, %	Muutos 2022–23, lkm	Muutos 2022–23, %
Teollisuus	234	253	7,8	19	8,1
Rakennusala	564	782	24,1	218	38,7
Kauppa	447	546	16,9	99	22,1
Kuljetus ja logistiikka	198	229	7,1	31	15,7
Majoitus- ja ravitsemisala	260	345	10,6	85	32,7
Informaatio ja viestintä	132	143	4,4	11	8,3
Rahoitus- ja vakuutusala	23	26	0,8	3	13,0
Kiinteistö-, hallinto- ja tuki- palvelut	265	370	11,4	105	39,6
Ammatillinen ja tekninen toiminta	218	233	7,2	15	6,9
Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	52	75	2,3	23	44,2
Koulutus ja henkilöpalvelut	193	238	7,3	45	23,3
Yhteensä	2586	3240	100,0	654	25,3

Konkurssit pääkaupunkiseudulla

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan pk-seudulla konkurssiin haettuja yrityksiä (pl. alkutuotanto) oli 1 031 vuonna 2023. Määrä oli vajaa prosentin alueen yrityskannasta, mutta lähes kolmannes kaikista konkurssiin haetuista yrityksistä Suomessa. Vuodesta 2022 konkurssiin haettujen yritysten määrä lisääntyi 202 tilastoyksiköllä (24 %). Lisäys oli prosentuaalisesti hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Konkursseissa uhanalaisten työpaikkojen määrä vuonna 2023 oli pk-seudulla 5 500 henkilöä, joka on 533 henkilöä (11 %) enemmän kuin vuonna 2022 (Kuvio 9).

Kuvio 9 Konkurssiin haetut yritykset ja uhanalaiset työpaikat pk-seudulla 2003–2023 (pl. alkutuotanto), lkm. Lähde: Tilastokeskus.

Päätoimialoittain tarkasteltuna konkurssiin haettujen yritysten määrä lisääntyi pk-seudulla kaikilla päätoimialoilla vuosina 2022–2023 paitsi kuljetusalalla, vaikka toimialalla oli paljon toimintansa lopettaneista yrityksiä Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastojen mukaan vuonna 2023. Teollisuuden, rakennusalan ja kaupan konkurssien osuus oli pk-seudulla hie- man pienempi kuin koko Suomessa vuonna 2023. Majoitus- ja ravitsemisalan osuus oli samaa luokkaa, mutta muiden yksityisten palvelualojen osuus oli pk-seudulla suurempi (Taulukko 10).

Taulukko 10 Konkurssiin haetut yritykset pk-seudulla päätoimialoittain 2022–2023 (pl. alkutuotanto), lkm. Lähde: Tilastokeskus.

	Yritykset 2022, lkm	Yritykset 2023, lkm	Osuus 2023, %	Muutos 2022–23, lkm	Osuus koko maassa, %
Teollisuus	43	44	4,3	1	17,4
Rakennusala	176	234	22,7	58	29,9
Kauppa	145	156	15,1	11	28,6
Kuljetus ja logistiikka	69	62	6,0	-7	27,1
Majoitus- ja ravitsemis- ala	73	113	11,0	40	32,8
Muut yksityiset palvelut	323	422	40,9	99	38,9
Yhteensä	829	1031	100,0	202	31,8

Yritysten maksuhäiriöt

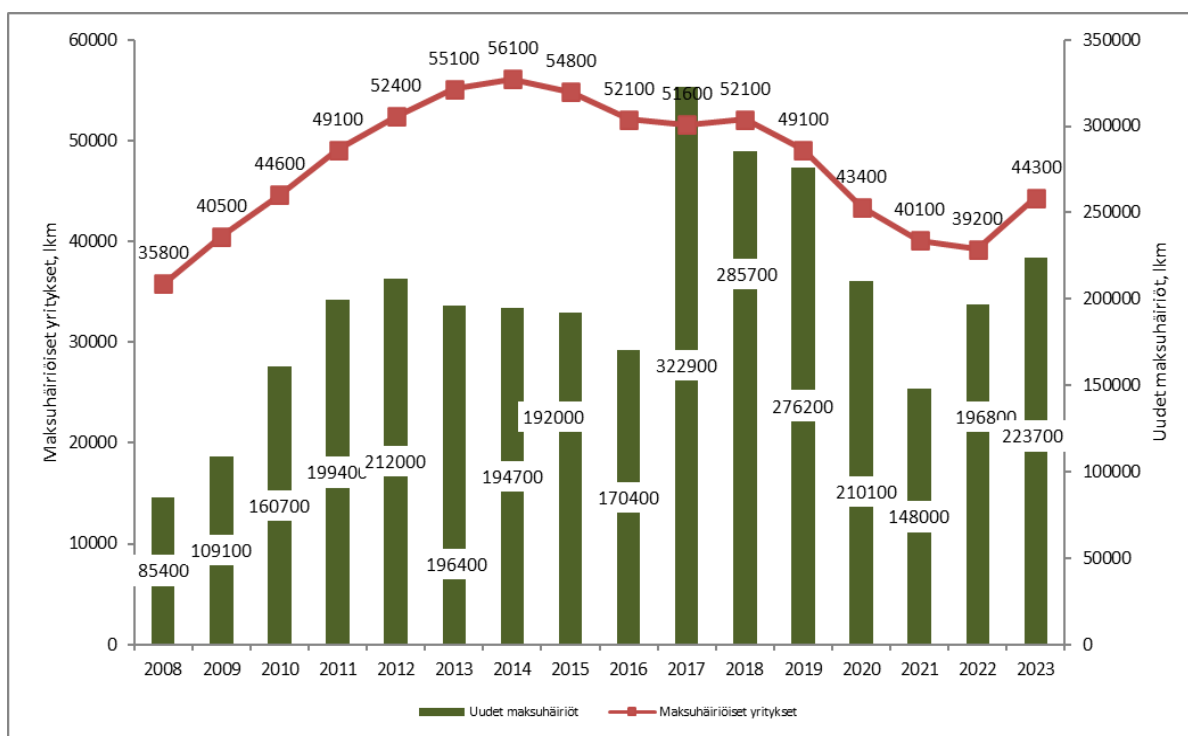
Myös konkurssia lievemmat maksuhäiriöisten yritysten määrä on lähtenyt nousuun Suomessa vuonna 2023. Asiakastieto Oy:n yritysrekisterin mukaan maksuhäiriöisiä yrityksiä oli 44 300 vuonna 2023, joka on 5 100 yritystä enem- män kuin vuotta aiemmin, joten uudet maksuhäiriömerkinnät ovat kääntyneet kasvuun (Kuvio 10). Yhteensä yrityksille oli kertynyt vuonna 2023 uutta 223 700 maksuhäiriömerkintää, joka on keskimäärin viisi häiriömerkintää yri- tystä kohden. Maksuhäiriömerkintöjen suuri kasvu vuonna 2017 johtui Vero- hallinnon järjestelmämuutoksesta.¹⁴

Asiakastiedon mukaan yritysten taloudelliset ongelmat näkyvät ensimmäiseksi kasvavina verovelkoina. Jos veroja ei saada perittyä vapaaehtoisesti, ilmoittaa verottaja Asiakastieto Oy:n rekisteriin maksuhäiriöstä. Kaikista maksuhäiriöllisistä yrityksistä verovelkoja on noin 50 prosentilla ja taustalla on yhteensä huomattavat verosaatavat. Yritysten taloudellisista vaikeuksista kertovat myös uudet trappaprotetit¹⁵, joiden määrä oli Asiakastiedon mukaan noin 95 200 vuonna 2023. Määrä kasvoi 14 000 protestilla edellisestä vuodesta (Kuvio 11).

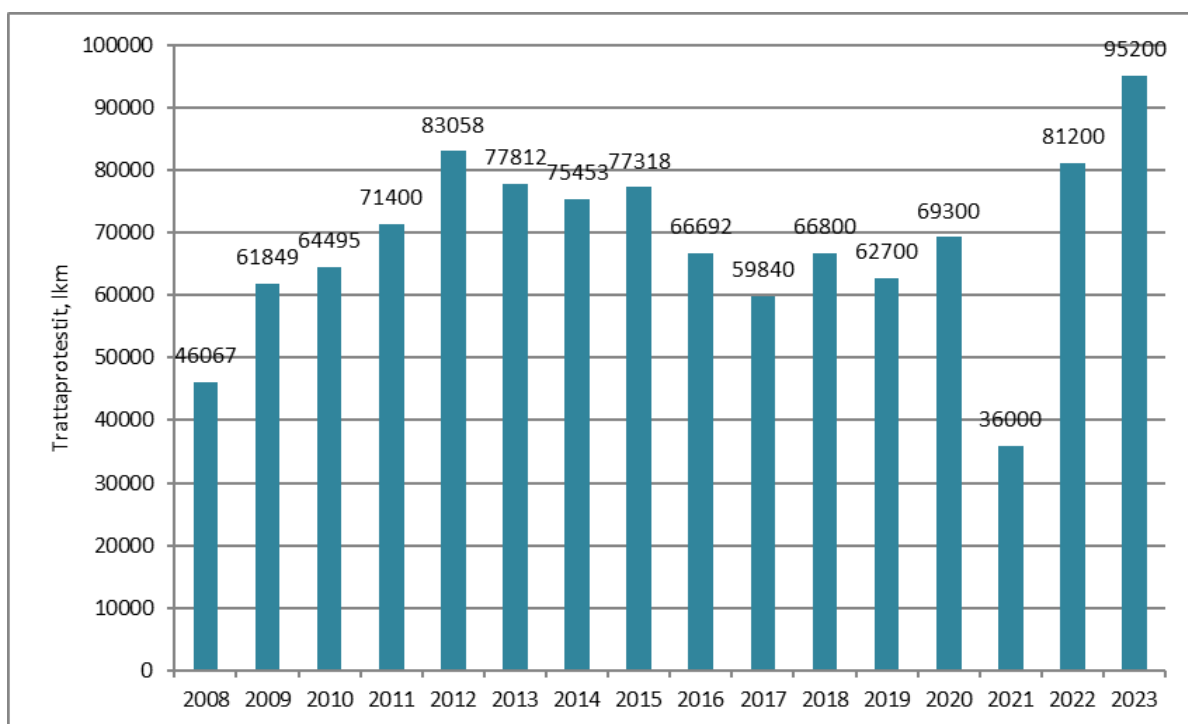
¹⁴ Verohallinnon suuri järjestelmämuutos toteutettiin vuoden 2016 lopulla, minkä vuoksi verottaja keskeytti yrityksiin kohdistetut perintätoimet usean kuukauden ajaksi. Kun perintää jatkettiin ulos- otton kautta vuonna 2017, myös niistä seuranneet ulosoton estemerkinnot rekisteröitiin vuodelle 2017. Tilanne tasoittui vuonna 2018.

¹⁵ **Tratta** on julkisuusuhkainen maksukehoitus, jota voidaan käyttää vain yritysosaavien perimiseen. Sillä kehoitetaan velallista maksamaan erääntynyt saatava kuluineen ja korkoineen sitä varten an- netussa kymmenen päivän määräajassa. Trattaperintä on varsin yleinen käytäntö. Tratan tehok- kuus perustuu julkisuusuhkaan. Maksamaton tratta johtaa tratan protestointiin, josta aiheutuu merkintä velallisyrittäjien luottotietoihin.

Kuvio 10 Yritysten uudet maksuhäiriömerkinnät ja maksuhäiriöisten yritysten määrä Suomessa 2008–2023, lkm. Lähde: Asiakastiето Oy.

Kuvio 11 Uudet trattaprotestit 2008–2023, lkm Lähde: Suomen Asiakastiето Oy.

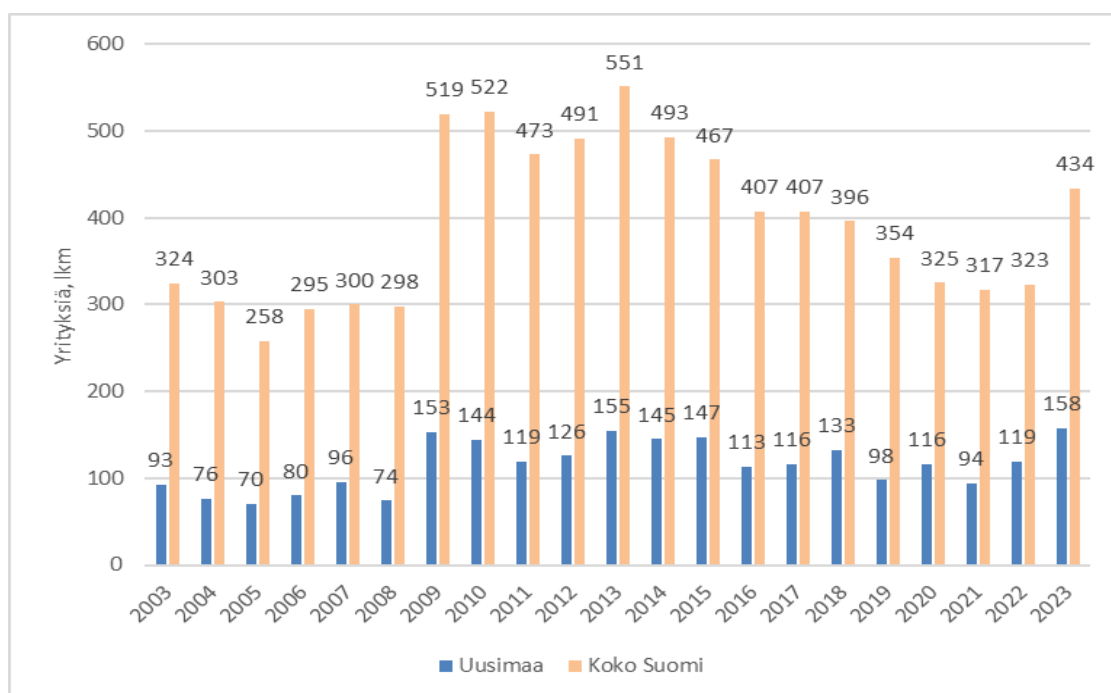
Yrityssaneeraukset

Suomessa vaikeuksiin joutuneiden yritysten taloudellista asemaa on pyritty korjaamaan yrityssaneerausmenettelyllä. Saneerausmenettely syrjäyttää konkurssin, jos sille on tuomioistuimen mukaan riittävät edellytykset. Menettelyllä pyritään siihen, että elinkelpoisen yrityksen toiminta voisi jatkua. Talouden tasapainoisen kehityksen kannalta yrityssaneeraukset voivat olla toisaalta

hankalia, jos pääomatappioista puhdistetut yritykset kilpailevat markkinoilla muiden yritysten kanssa. Laki saneerausmenettelystä tuli voimaan 1990-luvun laman aikana.

Tilastokeskuksen mukaan **yrityssaneerausten** määrä lisääntyi 34 prosenttia vuonna 2023. Yhteensä panttiin vireille 434 yrityssaneerausta (Kuvio 12), jos alkutuotannossa toimivia yrityksiä ei oteta lukuun. Saneerauksessa olevat yritykset työllistivät 4 600 henkilöä, joka on yli 1 900 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin.¹⁶ Yrityssaneerausten määrä kasvoi kaikilla päätoimialoilla paitsi kuljetuksessa ja logistiikassa. Suhteellisesti ja määrällisesti eniten ne lisääntyivät majoitus- ja ravitsemisalalla, joka oli joutunut suuriin vaikeuksiin koronakriisin takia.

Kuvio 12 Vireille panttut yrityssaneeraukset koko Suomessa ja Uudellamaalla 2003–2023 (pl. alkutuotanto), lkm. Lähde: Tilastokeskus.

2.6 Yritystoiminnan alueellinen vilkkaus ja dynamiikka

Yritystoiminnan tilastollinen aktiiviteetti on ollut vireintä ja suhteellisesti kasvuhakuisinta Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2022–2023, jos vireyttä tarkastellaan maakunnittain toimintansa aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä koskevia suhdelukuja ristiintaulukoimalla. Lähtökohtana on, että yksittäisen maakunnan kehitystä on verrattu kaikkien maakuntien keskimääräiseen kehitykseen. Samaan menetelmään perustuvaa tarkastelua on käytetty työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemissa yrittäjäyyskatsauksissa 2000-luvulla.¹⁷

¹⁶ Uudellamaalla vireille panttuja yrityssaneerauksia oli 158 ja ne työllistivät 2 130 henkilöä. Uudenaan osuus saneerauksen piirissä olevista yrityksistä on 26 prosenttia ja niiden työllisyydestä 46 prosenttia vuonna 2023.

¹⁷ Menetelmä perustuu siihen, että maakunnat (ml. pk-seutu ja muu Uusimaa) jaetaan ensin kolmeen ryhmään vuosina 2022–23 sen mukaan, kuinka paljon yritysten määrän nettolisäys oli yrityskannasta. Seuraavaksi alueet luokitellaan neljään ryhmään sen mukaan, kuinka paljon alueella oli aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä suhteessa yrityskantaan (ks. työ- ja elinkeinoministeriö www.tem.fi).

Varsinais-Suomi ja Pohjois-Pohjanmaa poikkeavat toisista maakunnista siten, että niissä on ollut varsin paljon toimintansa aloittaneita ja melko vähän lopettaneita yrityksiä Suomen kaikkien maakuntien mediaaniin verrattuna. Sen sijaan muissa muutoin korkean yritystoiminnan aktiviteetin maakunnissa on samanaikaisesti paljon aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä.¹⁸ Tämä johtuu siitä, että kaikille uusille yrityksille ei ole löytynyt pysyviä toimintaedellytyksiä. Näihin alueisiin luetaan pk-seutu, muu Uusimaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa (Kuvio 13).

Korkea yritysten lopettamisalttius voi olla seurausta markkinaturbulenssista tai kevein perustein perustetuista lyhytikäisistä yrityksistä, jotka edustavat usein palvelualoja. Myös Päijät-Hämeessä, Pohjois-Savossa ja Lapissa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrä oli suuri vuosina 2022–2023. Yritysten määrän nettolisäys oli positiivinen, joskin se on jäänyt pieneksi näissä maakunnissa. Siten kysymys voi olla käynnissä olevasta rakennemuutoksesta, jota voidaan kutsua luovaksi tuhoksi. Siinä myönteistä on uuden yritystoiminnan versominen.

Pohjanmaalla yritystoiminnan on tulkittu olevan tasaisesti laajenevaa. Etelä-Savossa, Ahvenanmaalla ja Kainuussa yritystoiminta on vakiintuneessa tilassa, mutta kasvua on vähän. Kaikkein huonoimmin menee alueilla, joissa lopettaneiden yritysten määrä lähenee tai ylittää aloittaneiden yritysten määrän. Tämä on merkki taantuvasta kehityksestä. Heikoimpaan kastiin kuuluvat ne maakunnat, joissa yritysten määrä on selvästi vähenemässä. Taustalta löytyy perinteisen yritystoiminnan häviäminen alueelta ja yritysten uusperustannan vähäisyys.

Kierrettä voimistavat väestön ikääntyminen, korkea työttömyys ja muuttotappiot, jotka vähentävät yksityistä kulutusta. Seurauksena on autoituvia taajamia ja pikkukaupunkeja, jos matkailusta ei saada riittävästi korvaavaa vetoapua. Näillä alueilla toimintansa lopettaneita yrityksiä on runsaasti verrattuna toimintansa aloittaneisiin yrityksiin. Maakunnista tähän ryhmään kuuluvat erityisesti Kanta-Häme, Etelä-Karjala ja Kymenlaakso, mutta myös Satakunnassa, Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaan maakunnissa kehitys oli taantuvaa.¹⁹

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että alueiden väliset erot yritystoiminnan aktiviteetissa voivat johtua markkinavoimien yleisestä vedosta, alueen edullisesta tai epäedullisesta sijainnista tai seuduilla harjoitetusta elinkeinopolitiikasta.²⁰ Viime vuosina toteutunut kehitys on ollut Suomessakin vaisua, mikä on heikentänyt häntäpäin alueiden asemaa eikä keskitason alueiden kehityskään ole ollut hääviä. Maakunnat eivät ole silti aina parhaita aluekokonaisuuksia, kun mitataan yritystoiminnan vilkkautta.²¹

¹⁸ Suuri lopettamisalttius voi olla tulosta heppoisin perustein aloitetusta ja lyhytaikaiseksi jääneestä yritystoiminnasta asutuskeskuksissa etenkin palveluelinkeinojen puolella.

¹⁹ Pohjois-Karjala on sen sijaan yksittäinen esimerkki kovan rakennemuutoksen alueesta, jossa on samanaikaisesti todella paljon aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä, mutta yrityskannan nettolisäys on pieni tai olematon

²⁰ Valtiovallan toimenpiteillä ja ulkoisilla tekijöillä, kuten koronaviruksella tai Venäjän ja Ukrainan sodalla on ollut vaikutusta yritystoiminnan dynamiikkaan.

²¹ Parempi käsitys saataisiin seudullisesta tarkastelusta, sillä maakunnissa on seutuja, joissa toteutunut kehitys ei välttämättä vastaa maakunnan yleistä luonnehdintaa.

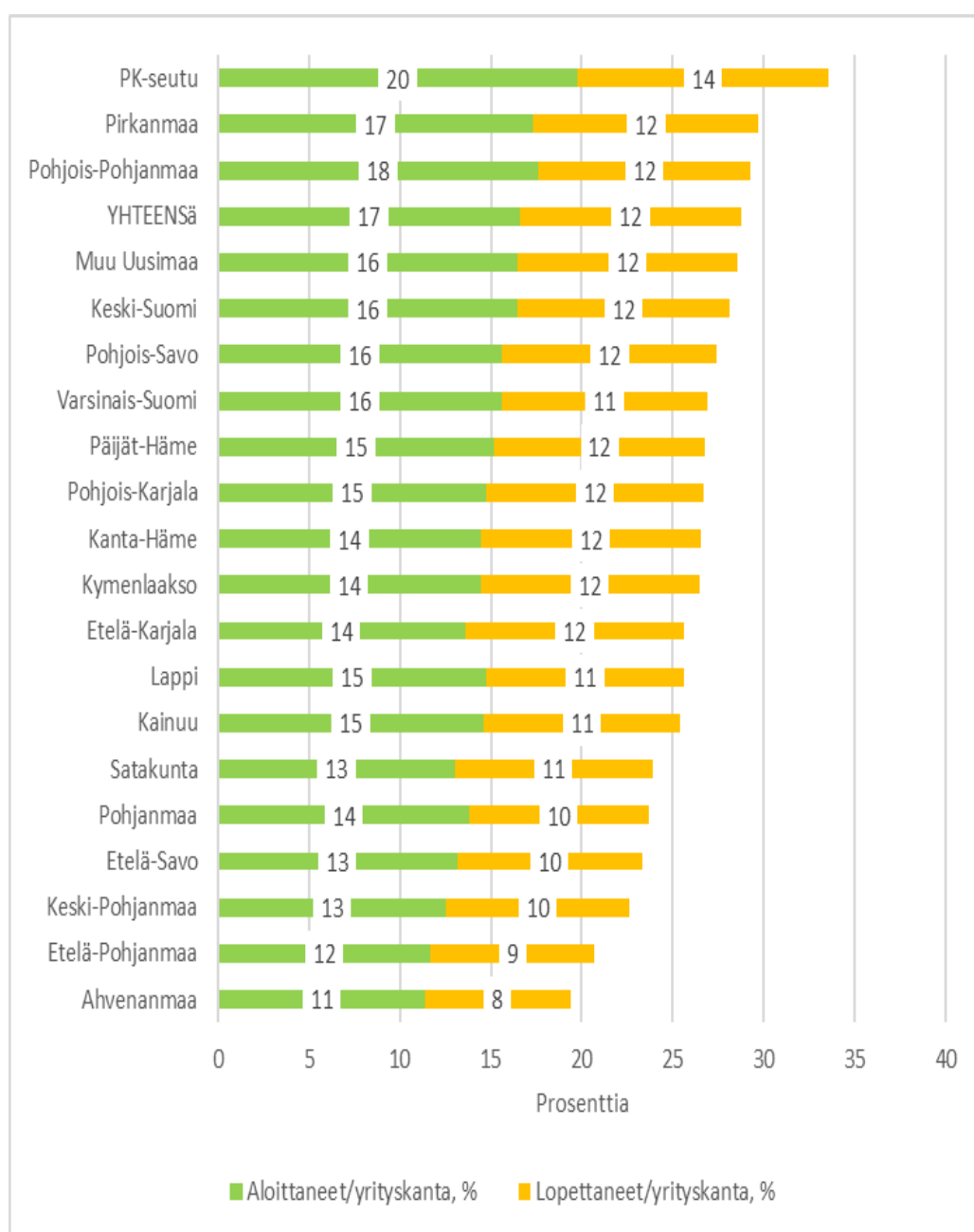
Kuvio 13 Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain tammikuu 2022-syyskuu 2023 (pl. alkutuotanto), %. Lähde: Toimintansa aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus; Suunnittelu- ja tutkimuspalvelut Pekka Lith.

	Yritysten nettolisäys selvästi yli maan keskiarvon	Yritysten nettolisäys maan keskiarvoa	Yritysten nettolisäys alle maan keskiarvon
Aloittaneita yrityksiä yrityskannasta yli keskitason ja lopettaneita alle keskitason	1. Yritystoiminta varsin vilkasta ja kasvuhakuista - Varsinais-Suomi - Pohjois-Pohjanmaa		
Aloittaneita yrityksiä yrityskannasta yli keskitason ja lopettaneita yli keskitason	2. Yritystoiminta vilkasta, kiristynyt kilpailu, lyhytikäisiä uusia yrityksiä - Keski-Suomi - Pirkanmaa - Pk-seutu - Muu Uusimaa	3. Yritystoiminta kasvuhakuista ja uudistuvaa - Päijät-Häme - Pohjois-Savo - Lappi	4. Yritystoiminnan rakennemuutos käynnissä, markkinaturbulenssi - Pohjois-Karjala
Aloittaneita yrityksiä yrityskannasta alle keskitason ja lopettaneita alle keskitason	5. Yritystoiminta taasisesti laajenevaa - Pohjanmaa	6. Yritystoiminta vaikiintuneessa tilassa, vähän kasvua - Etelä-Savo - Ahvenanmaa - Kainuu	7. Yritysten määrän kasvu hidastunut ja kääntymässä laskuun - Satakunta - Etelä-Pohjanmaa - Keski-Pohjanmaa
Aloittaneita yrityksiä yrityskannasta alle keskitason ja lopettaneita yli keskitason		8. Yritystoiminta pysähtyneessä tilassa, ei uusiutumista	9. Yrityskanta supistuu, paljon lopettaneita yrityksiä, vanhat toiminnot häviämässä - Etelä-Karjala - Kymenlaakso - Kanta-Häme

Yrityskannan vaihtuvuus alueittain

Mielenkiintoista on yrityskannan vaihtuvuudessa esiintyvät alueelliset erot. Vaihtuvuus on ollut vuosina 2012–2023 korkeinta pk-seudulla, Pirkanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Pk-seudun suuri yrityskanta nostaa myös koko maan keskimääräisen vaihtuvuutta korkealle tasolle. Alhaisinta toimialan yrityskannan vaihtuvuus oli Ahvenanmaalla, Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Kaikilla alueilla vaihtuvuus on perustunut toimintansa aloittaneiden yritysten enemmyyteen. Toisin sanoen yrityskannan nettolisäys on ollut niissä plusmerkkinen (Kuvio 14).

Kuvio 14 Yrityskannan vaihtuvuus maakunnittain (pl. alkutuotanto) tammikuu 2022–syyskuu 2023, %. Lähde: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilasto, Tilastokeskus.

Yhteenveto

Yrityskannan vaihtuvuus pk-seudulla suurta

Tilastokeskuksen mukaan toimintansa **aloittaneiden yritysten** määrä (pl. alkutuotanto) on jatkanut kasvuaan pk-seudulla päinvastoin kuin koko maassa, jossa uusien yritysten määrä on kääntynyt laskuun vuosina 2022–23. Yrityskannan vuotuinen nettolisäys on kuitenkin pienentynyt alueella viime vuosina, sillä toimintansa **lopettaneiden yritysten** määrä on kasvanut nopeammin kuin uusien yritysten määrä. Tämä kehitys on ollut pk-seudulla käynnissä vuodesta 2019.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että **yrityskannan vaihtuvuus** eli uusien ja lopettaneiden yritysten suhde valitsevaan yrityskantaan on ollut pk-seudulla suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Pääsyyinä on yrityskannan palveluvaltaisuus pk-seudulla, yritystoiminnan alhaisempi aloittamiskynnys ja lyhytaikaisten yritysten iso määrä. Merkittävä osa vaihtuvuudesta selittyykin liikelämän palvelualojen sekä koulutuksen ja henkilöpalvelualojen vaihtuvuudella.

Yrityskannan vaihtuvuus on perustunut kuitenkin pääosin uusien yritysten määrän lisääntymiseen. Tosin suhdannetilanne vaikuttaa asiaan, sillä lopettaneiden yritysten suhteellisen osuus vaihtuvuudesta laskee noususuhdanteessa. Laskusuhdanteessa tilanne on päinvastainen. Vuoden 2023 ennakkotietojen mukaan yritysten lopetukset olivat 43 prosenttia yrityskannan kokonaisvaihtuvuudesta pk-seudulla. Osuus on ollut pienempi kuin Suomessa keskimäärin vuosina 2013–2023.

Koko yrityskantaan suhteutettuna toimintansa lopettaneita yrityksiä on ollut pk-seudulla sitä vastoin 6–9 prosenttia, joka on hieman suurempi osuus kuin koko maassa keskimäärin. Yhteensä pääkaupunkiseutua kotipaikkanaan pitävien toimintansa lopettaneiden yritysten osuus on Tilastokeskuksen tilastojen mukaan 30 prosenttia kaikista lopettaneista yrityksistä Suomessa vuonna 2023. Osuus on kohonnut 3–4 prosenttiyksiköllä vuodesta 2013.

Omistajavaihdokset hyödyllisiä

Omistajavaihdokset ovat yksi yritystoiminnan lopettamisen ja aloittamisen muoto, joskin ne eivät aina näy Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastossa. Omistajavaihdokset toteutetaan usein **yrityskaup-poina**. Perheyrityksissä toteutetaan myös **sukupolvenvaihdoksia**. Yhteensä Uudellamaalla tehtiin Tilastokeskuksen mukaan 7 020 yritysten omistajavaihdosta (pl. alkutuotanto) vuosina 2018–21, joka on 44 prosenttia kaikista omistajavaihdoksista Suomessa.

Omistajavaihdoksista 92 prosenttia oli toteutettu osakekaupoilla ja kahdeksan prosenttia sukupolvenvaihdoksina. Uudellamaalla osakekaupat ovat siten yleisempi kuin muualla Suomessa. Omistajavaihdosten kokonaismäärä on vähentynyt Uudellamaalla viime vuosina, sillä esimerkiksi osakekauppojen tehtiin vuonna 2022 lähes neljännes vähemmän kuin vuonna 2019. Sukupolvenvaihdosten määrä oli vähentynyt pk-seudulla vuosina 2019–2021 peräti 45 prosentilla.

Omistajavaihdokset tekevät elinkeinoelämälle hyvää, koska ne merkitsevät usein yritykselle kehityshyppäystä. Muutoinkin yritystoiminnan lopetukseen kannattaa kiinnittää enemmän huomiota, sillä yrittäjäkunta ikääntyy vauhdilla. Siksi ei ole yhdentekevää, mitä ikääntyneiden yrittäjien yrityksille tapahtuu, sillä yritystoimintaan sitoutuneen varallisuuden siirtyminen nuoreen ja

innokkaaseen omistukseen ajoissa voi luoda uusia työpaikkoja ja verotuloja julkiseen talouteen.

Konkurssit lisääntyneet

Tilastokeskuksen mukaan pk-seudulla konkurssiin haettuja yrityksiä (pl. alku-tuotanto) oli 1 030 vuonna 2023. Määrä oli vajaa prosentin yrityskannasta, mutta lähes kolmannes kaikista konkurssiin haetuista yrityksistä Suomessa. Vuodesta 2022 konkurssiin haettujen yritysten määrä lisääntyi 202 tilastoyksiköllä (24 %). Lisäys oli prosentuaalisesti hieman pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Konkurseissa uhanalaisten työpaikkojen määrä oli pk-seudulla 5 500 henkilöä vuonna 2023.

Päätoimialoittain tarkasteltuna konkurssiin haettujen yritysten määrä lisääntyi pk-seudulla kaikilla päätoimialoilla vuosina 2022–2023 paitsi kuljetusalalla, vaikka toimialalla oli paljon toimintansa lakkauttaneita yrityksiä aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastojen mukaan vuonna 2023. Konkurssit painottuvat pk-seudulla palvelualoille, sillä teollisuuden, rakennusalan ja kaupan konkurssien osuus oli pk-seudulla hieman pienempi kuin koko Suomessa vuonna 2023.

Tosin konkurssit selittävät vain osan yritysten lopettamisista. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan konkurssien osuus oli pk-seudulla korkeintaan kymmenen prosenttia yritysten lopettamisista.²² Asiaa selittää se, että velkojat eivät yleensä hae pahoin velkaantunutta yritystä konkurssiin, jos konkurssipesän varat riittää edes pesänhoitokustannusten kattamiseen. Konkurssit ovat silti osa yrityskentän tervettä uusiutumista, minkä merkitys korostuu talouden laskusuhdanteissa.

Vaikeuksiin joutuneiden yritysten asemaa on pyritty korjaamaan myös yritys-saneerausmenettelyllä. Menettely syrjäyttää konkurssin, jos sille on tuomioistuimen mukaan riittävät edellytykset. Menettelyllä pyritään siihen, että elin-kelpoisen yrityksen toiminta voisi jatkua. Uudellamaalla vireille pantuja yritys-saneerauksia oli 158 ja ne työllistivät 2 130 henkilöä. Alueen osuus saneerauksen piirissä olevista yrityksistä oli 36 prosenttia ja työllisyydestä 46 prosenttia vuonna 2023.

Lopettaneiden yritysten suuri määrä alentaa hieman pk-seudun sijoi-tusta

Yritystoiminnan tilastollinen aktiviteetti on ollut vireintä ja suhteellisesti kasvuhakuisinta Varsinais-Suomessa ja Pohjois-Pohjanmaalla vuosina 2022–2023, jos vireyttä tarkastellaan maakunnittain toimintansa aloittaneita ja lopettaneita yrityksiä koskevia suhdelukuja ristiintaulukoimalla. Alueet poikkeavat toisista maakunnista siten, että niissä on ollut paljon toimintansa aloittaneita ja melko vähän lopettaneita yrityksiä Suomen kaikkien maakuntien mediaaniarvoon verrattuna.

Toisella sijalla ovat sellaiset muutoin korkean yritystoiminnan aktiviteetin maakunnat, joissa on samanaikaisesti paljon aloittaneita sekä lopettaneita yrityksiä. Tämä johtuu siitä, että kaikille uusille yrityksille ei ole löytynyt pysyviä toimintaedellytyksiä. Näihin luetaan pk-seutu, muu Uusimaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa. Suuri lopettamisalttius voi olla tulosta heppoisin perustein aloitetusta ja lyhytaikaiseksi jääneestä palvelualojen yritystoiminnasta asutuskeskuksissa.

²² Todellisuudessa osuus on tätä pienempi, sillä kysymys on konkurssiin haetuista yrityksistä, joiden osalta konkurssista ei ole saatu lopullista päätöstä

Tilastojen kehittäminen

Tilastokeskuksen aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastojen tulkin-
nassa kannattaa ottaa huomioon, että osa yritysten aloitus- ja lopetustie-
doista ovat hallinnollisia sisältäen niin sanotut epäaidot liiketoiminnan aloi-
tukset ja lopetukset, kuten toimintojen yhtiöittämiset, yritysten väliset fuusiot
ja yritysmuodon muutokset. Tilastoja tulisi kehittää siten, että ne osoittaisivat
selkeästi myös vain aidot aloitukset ja lopetukset, joissa tuotannontekijät
ovat markkinoilla uusia.

Lähteitä

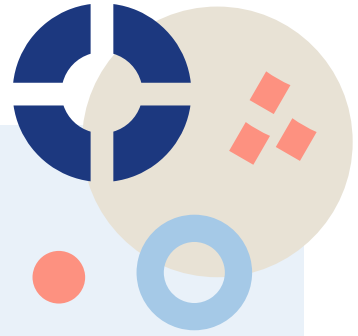
Mm.

Suomen Asiakastieto Oy: Yritysten maksuhäiriötilastot 2010–2023, Helsinki 2023.

Tilastokeskus: Aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten tilastot 2013–2023 sekä konkurssi- ja yrityssaneeraustilastot 2003–2023.

Tilastokeskus: Toimialaluokitus TOL 2008, Käsikirjoja 4, Helsinki 2008.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Yrittäjyyskatsaus 2012, TEM:n julkaisuja 46/2012, Helsinki 2012.

**Julkaisemme tutkimuksia ja selvityksiä
ajankohtaisista aiheista yhteistyössä eri
asiantuntijatahojen kanssa.**

**HELSINGIN SEUDUN
KAUPPAKAMARI**

Helsingin seudun kauppakamari
Käyntiosoite: Kalevankatu 12, 00100 Helsinki
Postiosoite: PL 68, 00131 Helsinki
www.helsinki.chamber.fi